بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز

تەرجىمە قىلغۇچى: ئا. مەجىد

ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى

دىيانىيەت مىنىستىرلىكى دىنى كىتابلار نەشرىياتى
بالىلار كىتابلىرى توپلىمى: 1

بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز

(دىن ۋە ئەخلاق ئوقۇتقۇچىلىرى تەركىب تاپقان بىر گۇرۇپ هەيئەت تەييارلىدى)

مەسلىھەتچىلەر ھەيئىتى:
پروفېسسور، دوكتۇر ئىبراھىم سارىچام
سەۋگى قارابۇلۇت
سۇئاۋى كەمال يازگىچ

نەشرىيات مەسئۇلى: مەھمەت ئەردۇغان
تەرجىمە قىلغۇچى ئا. مەجىد
كومپيوتېرىغا ئالغۇچى: ئا. روزى توختى

www.munber.org

ئۇيغۇر تەرجىمە مەركىزى

مۇندەرىجە

تەقدىم 5
بىرىنچى بۆلۈم 7
يېتىم مۇھەممەد 7
ھەممە ئادەم ئۇنى كۈتىۋاتاتتى 7
مۇبارەك بىر بوۋاق دۇنياغا كەلدى 9
ئانىسىدىن ئايرىلىش ۋە غۇربەت ھايات 12
ئانىنىڭ ئاخىرقى سۆيۈشى 14
بوۋىسى ئابدۇلمۇتەللىب 15
تاغىسى ئەبۇتالىب 16
ئىككىنچى بۆلۈم 18
ياش مۇھەممەد 18
ھەقسىز (ناھەق) ئىشلارغا قارشى ئۇرۇشتا ھەمكارلىشىش 18
ئۆيلىنىش 20
ئۆلگە بىر ئايال ۋە بىر ئەر 21
ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا ئىشىنەتتى 26
ئۈچىنچى بۆلۈم 29
ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىكنىڭ بېرىلىشى 29
جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچرىشىش 29
سىرداش خەدىچە 31
چاقىرىق يېيىلىۋاتاتتى 34
تۇنجى مۇسۇلمانلار ۋە ئەرقەمنىڭ ئۆيى 36
زۇلۇم ۋە ھاقارەتلەر باشلاندى() 39
قايغۇ يىلى 42
يېڭى ماكان ئىزدەش 43
تائىف 46
ئەقەبە ـ مەدىنىگە بارىدىغان يول 47
تۆتىنچى بۆلۈم 50
مەدىنىگە ھىجرەت 50

www.munber.org

قايتىش ئۈچۈن كېتىۋاتىمىز 50
ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا كۈتىۋاتاتتى 54
بەشىنچى بۆلۈم 57
مەدىنە: بىر مەدەنىيەت شەھىرى 57
بىر مەدەنىيەت بەرپا قىلىنىۋاتىدۇ 57
مەسچىت 57
ئەزان 58
ئولتۇراق يېرى 59
قېرىنداشلىق 59
بىرلىكتە ياشاش 61
ھەممە ئادەم مەكتەپلىك بولدى 63
رامىزان 64
دۈشمەنلىك داۋام قىلىۋاتىدۇ 65
بەدرى ئۇرۇشى 66
ئېچىنىشلىق ئاچچىق ساۋاق: ئوھۇد 68
ھەرخىل سۇيىقەستلەر 71
مۈشكۈل ئىمتىھان خەندەك 72
ئالتىنچى بۆلۈم 75
ئۆيگە قايتىش 75
ھۇدەيبىيە كېلىشىمى 75
نىشان: پۈتۈن دۇنيا 78
مەككىنىڭ پەتھى قىلىنىشى ۋە ئۆيگە قايتىش 79
يەتتىنچى بۆلۈم 82
ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا يىغلىدى 82
ۋىدا ھەججى ۋە ۋىدا خۇتبىسى 82
ۋىدا 83
ئايرىلىش: ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا يىغلىدى 84
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىدىكى مۇھىم ۋەقەلەر 86

www.munber.org

تەقدىم

سۆيۈملۈك بالىلار ياخشىمۇ سىلەر؟

پەيغەمبىرىمىزنى تونۇش ۋە ئۇنى ياخشى كۆرۈش ھاياتىمىزنى گۈزەللەشتۈرىدۇ. ئۇنىڭ ھاياتى بىزنىڭ ئۆگىنىشىمىز ئۈچۈن كۆپلىگەن ئۆرنەكلەر بىلەن تولغاندۇر. بۇ كىتابتا پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۆرنەك ھاياتىنى ۋە ئۇنىڭ ئىسلام دىنىنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان غەيرەت، پىداكارلىقلىرىنى ئوقۇيسىز.

پەيغەمبىرىمىز ئالدى بىلەن بىر دادا ئىدى. بالىلارنى ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى ئايالىنى ھۆرمەت قىلاتتى ۋە ئۇنىڭغا ھەممە ئىشلىرىدا ياردەملىشەتتى. دوستلىرى ھەرقانداق ۋاقىتتا ئۇنىڭغا چوڭقۇر ئىشەنچ قىلاتتى.

ئۇ، ئىنسانلارنى ياخشىلىق، گۈزەللىك، راستچىللىق، بىلىملىك، ئەخلاقلىق بولۇشقا ۋە باشقا ئىنسانلارغا ياردەم قىلىشقا چاقىراتتى. يالغان ئېيتىشتىن، ئوغرىلىق قىلىشتىن، ئادەم ئۆلتۈرۈشتىن، مەست قىلغۇچى نەرسىلەرنى ئىچىشتىن، قىمار ئويناشتىن، باشقىلارغا زىيان سېلىشتىن ۋە مۇھىتنى بۇلغاشتىن توساتتى.

پەيغەمبىرىمىز، ئىنسانلارنىڭ بەختى ئۈچۈن ئېغىر قىيىنچىلىقلارغا بەرداشلىق بەردى. ئاچ ـ ئۇسسۇز قالدى. يۇرتىدىن سۈرگۈن قىلىندى. ئۇرۇشلاردا يارىلاندى. ھاقارەتلەرگە ئۇچرىدى. ئەمما پەيغەمبىرىمىز بۇ ئېغىر قىيىنچىلىقلار ئالدىدا تىز پۈكمىدى. دەۋاسىدىن، غايىسىدىن ۋازكەچمىدى. چۈنكى ئۇ ئاللاھ تەرىپىدىن ئىنسانلارنىڭ بەخت ـ سائادىتى ئۈچۈن ئىسلام دىنىنى تەبلىغ قىلىشقا ۋەزىپىلەندۈرۈلگەن ئىدى.

www.munber.org

سۆيۈملۈك باللار!

بىزنىڭ دىنىمىز ئىسلام، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام، مۇقەددەس كىتابىمىز قۇرئان كەرىمدۇر. بىز جانابى ئاللاھقا ئىشىنىپ، پەيغەمبىرىمىزنى تەستىق قىلىپ، مۇقەددەس كىتابىمىزنىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلساق بەختلىك بولىمىز ۋە پۈتۈن ئىشلىرىمىزدا مۇۋەپپىقىيەت قازىنىمىز.

ئۇنداق بولسا پەيغەمبىرىمىزنى ياخشى تونۇشىمىز، ئۇنى ياخشى كۆرۈشىمىز ۋە ئۇنى ئۆزىمىزگە ئۈلگە قىلىشىمىز لازىم. قولىڭىزلاردىكى بۇ كىتاب سىزلەرگە بۇ ھەقتە ياردەمچى بولۇش ئۈچۈن تەييارلاندى. بۇ كىتابنى ياخشى كۆرۈشىڭىزلارنى ۋە قىزىقىپ ئوقۇشىڭىزلارنى ئۈمىد قىلىمىز. چۈنكى بىز سىلەرنى ياخشى كۆرىمىز ۋە سىلەر باللار بىزنىڭ كەلگۈسىمىزنى بەلگۈلىگۈچىلەرسىلەر.

www.munber.org

بىرىنچى بۆلۈم

يېتىم مۇھەممەد

ھەممە ئادەم ئۇنى كۈتىۋاتاتتى

ئىسلام كېلىشتىن ئىلگىرىكى دەۋرلەر جاھىلىيەت دەۋرى دېيىلىدۇ. بۇ دەۋردە ئىنسانلار ئىپتىدائى ھالەتتە تۇرمۇش كەچۈرەتتى. ئاجىز، يوقسۇللار قۇل قىلىنىپ جەمئىيەت ئۆز ئارىسىغا ئالمايتتى. ئۇرۇق - تۇغقان، قولۇم - قوشنا مۇناسىۋەتلىرىگە ئەھمىيەت بېرىلمەيتتى. ئىنسانلار بىر - بىرىگە ئىشەنمەيتتى. ئاياللار كەمسىتىلەتتى. قىز باللار تۇپراققا تىرىك كۆمۈلەتتى. ئىنسانلار بۇتلارغا ۋە ھەرخىل باتىل ئەقىدىلەرگە ئىشىنەتتى. ئۇ دەۋرلەردە ياشىغان ئىككى كىشى بۇ دەۋرنى تەسۋىرلەپ مۇنداق دېگەن ئىدى:

- بىز بىلىمسىزلىك ۋە جاھالەت پاتقىقىغا پېتىپ كەتكەن ئىدۇق. بۇتلارغا چوقۇنۇپ ئەخلاقسىزلىق قىلاتتۇق. ئۇرۇق - تۇغقانلىرىمىز بىلەن ئۇرۇش - جېدەل قىلاتتۇق. قولۇم - قوشنا ھوقۇقىغا رىئايە قىلمايتتۇق. كۈچلۈكلىرىمىز ئاجىزلارنى بوزەك قىلاتتۇق. بۇتلارغا چوقۇنۇپ باللىرىمىزنى ئۆلتۈرەتتۇق. مېنىڭ بىر قىزىم بار ئىدى. چاقىرغان ۋاقتىمدا يۈگرەپ قېشىمغا كېلەتتى. بىر كۈنى ئۇنى يېنىمغا چاقىردىم. ئۇ يېنىمغا كەلدى. ئۇنى ئېلىپ ئۆيىمىزنىڭ يېنىدىكى قۇدۇققا ئاپاردىم. قولىدىن تۇتۇپ قۇدۇققا تاشلىدىم. قىزىمنىڭ ”دادا“ دېگەن پەرياتلىق ئاۋازىنى ئاڭلىدىم. بۇ پەريات ھازىرغىچە قۇلىقىمدىن كەتمەيدۇ.

www.munber.org

بولۇۋاتقان ئەخلاقسىزلىق بۇلار بىلەن چەكلىنىپ قالماي يەنە، ئىنسانلار ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنىڭ ئورنىغا بۇتلارغا چوقۇناتتى. ئاللاھنىڭ ئۆيى كەبە بۇتلار بىلەن تولۇپ كەتكەن ئىدى.

ئىنسانلار قۇل قىلىناتتى، بازارلاردا نەرسە ـ كېرەك ئورنىدا ئېلىپ سېتىلاتتى. ئىنساننىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوق ئىدى. كۈچلۈكلەر، ئاجىزلارنى بوزەك قىلاتتى. ناھەقچىلىقتا ئۇچرىغانلار ئۆز ھەققىنى قايتۇرۇپ ئېلىپ بېرىدىغان يەر تاپالمايتتى. ئەسكىلىك قىلغانلار ئەسكىلىكىنى داۋام قىلىۋېرەتتى.

ئىنسانلار ھاراقنى سۇدەك ئىچەتتى، ئاياللار بىلەن ئەخلاقسىزلىق قىلاتتى. كېچە ـ كۈندۈز قىمار ئوينايتتى. بەزى ئىنسانلار بۇ ئەخلاقسىزلىقتىن كۆڭلى يېرىم بولاتتى. ئەمما قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيتتى. چۈنكى بۇنداق ئادەملەرنىڭ سانى ناھايىتى ئاز ئىدى. بۇ ئاز ساندىكى ئىنسانلارنىڭ يۈرىكى ئاغرىيتتى. ئىنسانلارغا توغرا يولنى كۆرسىتىدىغان بىرىنىڭ كېلىشىنى ئارزۇ قىلاتتى. بۇ ئۈمىدىنى ھەرۋاقىت ساقلاپ كەلدى. ئىلگىرىكى دەۋرلەردە ئاللاھ ئىنسانلارغا پەيغەمبەر ئەۋەتكىنىگە ئوخشاش، بىزگىمۇ پەيغەمبەر ئەۋەتەرمۇ؟ دەپ ئۆز ـ ئۆزلىرىگە سوئال قوياتتى.

ھەممە ئادەم بۇ سوئالنىڭ جاۋابىغا قىزىقاتتى. بۇرۇنقى دەۋرلەردىمۇ بۇخىل سوئاللار بولغان ئىدى. ھەر دەۋردە ئاللاھ ئىنسانلارغا توغرا يولنى كۆرسىتىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەۋەتكەن ئىدى. ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەر توغرا يولنى كۆرسەتكەندە ئىنسانلارنىڭ بەزىلىرى ئۇنىڭغا ئىشەنگەن، بەزىلىرى ئۇنى ئىنكار قىلغان ئىدى.

مەسىلەن: نۇھ، ھۇد، سالىھ ئەلەيھىسسالاملار ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەر ئىدى. جەمئىيەتتىكى ئىنسانلار مەككە

www.munber.org

خەلقكە ئۇخشاش توغرا يولدىن ئېزىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۆلارنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ئاللاھ پەيغەمبەرلەر ئەۋەتكەن ئىدى. بۇ پەيغەمبەرلەر ئاللاھنىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىنسانلارغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچىنى سەرپ قىلدى. ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامۇ پۈتۈن كۈچىنى سەرپ قىلغان بىر پەيغەمبەر ئىدى. پەيغەمبەرلىككە ئىنكار قىلغانلار ئۇنى ئوتقا تاشلىماقچى بولدى. ئەمما ئاللاھ ئۇنى ئوتتىن ساقلاپ قالدى.

ئاللاھ بەزى پەيغەمبەرلەرگە كىتاب چۈشۈردى، پەيغەمبەر ئۇ كىتاب بىلەن جەمئىيەتنى ئىسلاھ قىلدى. ئاللاھ پەيغەمبەر مۇسا ئەلەيھىسسالامغا تەۋرات، پەيغەمبەر داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا زەبۇر، پەيغەمبەر ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئىنجىلنى چۈشۈردى. بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى ئىنسانلارنى دۇرۇسلۇققا، ياخشىلىققا ۋە گۈزەللىككە چاقىردى.

ئىسا پەيغەمبەردىن كېيىن تەخمىنەن **600** يىل ئۆتتى. ئىنسانلار بىر ـ بىرىگە زۇلۇم قىلىشقا، ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلىشقا باشلىدى. بەزى دانىشمەن كىشىلەر بىر پەيغەمبەرنىڭ كېلىش ۋاقتىنىڭ يېقىنلاشقانلىقىنى پەرەز قىلاتتى. ھەممە ئادەملەر بىر پەيغەمبەرنىڭ كېلىشىنى كۈتەتتى.

مۇبارەك بىر بوۋاق دۇنياغا كەلدى

4 ـ ئاينىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى ئىدى. ئابدۇلمۇتەللىب بىر نەۋرە كۈتۈۋاتاتتى، كۆزى يوللاردا ئىدى. بىر خوشخەۋەر ساقلاۋاتاتتى، يېقىندا

www.munber.org

يۈز بەرگەن بىر ۋەقەنى ئويلاپ يۈزىنى كەبە تەرەپكە بۇرىدى. كۆز ئالدىدا يۈز بەرگەن ئەھۋاللارنى ئەسلىدى[1].

كەبىنى يىقىش ئۈچۈن كەلگەن يەمەن ۋالىيسى ئەبرەھە بىلەن ئۇچرىشىپ قالغانلىقى، ئۇنىڭ تۆگىلىرىنى گۆرەگە ئالغانلىقى قاتارلىق ۋەقەلەر كۆز ئالدىغا كەلدى. ئەبرەھە ئابدۇلمۇتەللىبنى كەبىنى يىقماسلىق ئۈچۈن ئۆزىگە يالۋۇرىدۇ دەپ ئويلىغاندا، ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ ئەكسىچە: ـ مەن تۆگىلەرنىڭ ئىگىسى (ماڭا تۆگىلىرىمنى قايتۇرۇپ بەرگىن)، ئۇنى قوغداش مەسئۇلىيىتىم بار. كەبىنىڭ ئىگىسى ئاللاھتۇر. ئۇنى ئاللاھ قوغدايدۇ ـ دېگىنىنى ئەسلىدى. ئاللاھ كەبىنى قوغدىغان ئىدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بۈيۈكلىكىنى تېخىمۇ ھېس قىلغان ئىدى.

ئۆز ـ ئۆزىگە: ئوغلۇم ئابدۇللاھ! ـ دېدى. ئەمما گەپ قىلمايتتى، يۈرىكىنى غەم ـ قايغۇ قاپلىغان ئىدى. ئاسان ئەمەس ئىدى. ئوغلى ئابدۇللاھنى ئامىنە بىلەن ئۆيلەندۈرگەندىن كېيىن، ئوغلى قىسقا مۇددەت ئىچىدە ۋاپات بولغان ئىدى. ئەمدىلىكتە ھاياجان بىلەن نەۋرىسىنىڭ دۇنياغا كېلىشىنى كۈتۈۋاتاتتى. بۇ ئەسنادە بىرسى يۈگۈرۈپ كەلدى[2].

ـ خوشخەۋەر ئابدۇلمۇتەللىب! بىر نەۋرەڭ دۇنياغا كەلدى ـ دېدى. ئابدۇلمۇتەللىب يۈرىكىنىڭ تېز ـ تېز سوقۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. كۆزلىرىدىن خۇشاللىق ياشلىرى تۆكۈلدى. ئۇ تېزلىكتە ئۆيىگە كەلدى.

---

(1) ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ فىل ئىگىلىرىنى قانداق قىلغانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئۇ، ئۇلارنىڭ ھىيلە ـ مىكىرلىرىنى بەربات قىلمىدىمۇ؟ ئۇ، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە توپ ـ توپ قۇشلارنى ئەۋەتتى. قۇشلار ئۇلارغا ساپال تاشلارنى ئېتىپ ئۇلارنى چاينىۋېتىلگەن سامانىدەك قىلىۋەتتى﴾ ـ سۈرە فىل ـ

(2) مىلادىي 571 ـ يىلى 4 ـ ئاي ئىدى. ئاينىڭ 20 ـ كۈنى پەيغەمبىرىمىز دۇنياغا كەلدى

www.munber.org

ئۆيگە كىرگەندە مۇبارەك بوۋاقنىڭ يىغلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئۇنى قۇچىقىغا ئالدى. يۈرىكىنى قايغۇ ئارىلاش بىر خۇشاللىق قاپلىدى. ئۇنى سۆيۈپ يۈرىغاندا ئابدۇللاھنىڭ پۇرىقىنى ھېس قىلدى. كۆز ياشلىرىنى باشقىلارنىڭ كۆرۈشىنى خالىماي يۈرىكىگە ئىچىتتى. ئامىنىگە قارىدى ۋە ئۇنىڭدىن بالىنىڭ ئىسمىنى نېمە قويىمىز؟ دەپ سورىدى. ئامىنە: مۇھەممەد، دېدى. ئۇ بىر ئاز ئويلىدى، بۇ ئىسىم ئائىلىسىگە يات ئىدى. ئامىنە چۈشىدە بىرسىنىڭ ـ سېنىڭ بىر ئوغلۇڭ دۇنياغا كېلىدۇ، ئىسمىنى مۇھەممەد قويغىن دېگىنىنى ئاڭلاتتى. بۇنى ئاڭلىغان بوۋا ئابدۇلمۇتەللىب يېتىم نەۋرىسىگە مۇھەممەد ئىسمىنى قويدى. كېيىن ئابدۇلمۇتەللىب كىچىك نەۋرىسىنى ئېلىپ كەبىگە باردى[1]. قوللىرىنى ئېچىپ ئۆزىگە بىر نەۋرە ئاتا قىلغان ئاللاھقا شۈكرى قىلدى. نېمىشقا مۇھەممەد ئىسمىنى قويدۇڭ؟ دەپ سورىغانلارغا:

ــ ئاللاھ ۋە ئىنسانلار ئۇنىڭ ماختىسۇن ـ دەپ جاۋاب بەردى. ئابدۇلمۇتەللىب كەبىدىن ئۆيگە قايتقان ۋاقتىتا يېڭى تۇغۇلغان بوۋاقنى كۆرۈش ئۈچۈن ئايالى ۋە ئوغلى ئابباسنىڭ ئامىنىنىڭ ئۆيىگە كەلگەنلىكىنى كۆردى. ئابباس ئەمدىلا ئۈچ ياشقا كىرگەن ئىدى. ئادەتتىكە ئاساسەن ئۇ بوۋاقنىڭ يېنىغا كەلدى. ھەيرانلىق ئىچىدە بوۋاقنىڭ يۈزىنى تۇتتى. بۆشىكىگە ئېگىلىپ ئۇنى سۆيدى.

(1) ﴿ئۇ سېنى يېتىمكەن دەپ پەرۋىش قىلمىدىمۇ؟﴾ ـ سۈرە زۇھا 6 ـ ئايەت ـ

www.munber.org

ئانىسىدىن ئايرىلىش ۋە غۇربەت ھايات

مەككىنىڭ ھاۋاسى بەك ئىسسىق بولغانلىقى ئۈچۈن بوۋاقنىڭ ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىشىگە ئۇيغۇن ئەمەس ئىدى. بۇ سەۋەبتىن مەككىدىكى بىر نەچچە ئائىلە يېڭى تۇغۇلغان بوۋاقلىرىنى ساغلام چوڭ بولۇشى ئۈچۈن يېزىلاردىكى سۈت ئانىلارغا ئاپىرىپ بېرەتتى. بوۋاق بېقىپ بېرىش يېزىدىكىلەر ئۈچۈن بىر كىرىم مەنبەسى ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگىلى بىر ھەپتە بولغان ئىدى. ئامىنە بۇ ئەنئەنىگە ئاساسەن ئوغلىنى باقىدىغان بىر سۈت ئانا ئىزدىدى. ئەمما سۈت ئانىلار تۇل بىر ئايالنىڭ ئوغلىنى بېقىشنى خالىمىدى، چۈنكى ئۇلار ئارزۇ قىلغان ئىش ھەققىنى ئالالمايمىز دەپ ئويلايتتى.

چوڭ دادىسى ئابدۇلمۇتەللىبمۇ سۈت ئانا ئىزدەۋاتاتتى، نەۋرىسىنى قۇچىقىغا ئېلىپ ئىزدەشكە باشلىدى. ئەمما ئارزۇ قىلغان سۈت ئانىنى تاپالمىدى. ئۇزۇن مۇددەت ئىزدىگەندىن كېيىن ھەلىمە[1] ئىسىملىك بىر ئايال بىلەن ئۇچراشتى، ئۇنىڭغا:

— يېتىم نەۋرەمگە سۈت ئانا بولامسىز؟ دەپ سورىدى. ھەلىمە بىز ئاز تۇردى. يېتىم بىر بالىغا قاراشنى بەك خالىمايتتى. ھالبۇكى ئۇ كۈنى

[1] پەيغەمبىرىمىز ئۆيلۈك - ئوچاقلىق بولغان ۋاقىتتا ھەلىمە ئۇنى كۆرۈش ئۈچۈن مەككىگە كەلدى، پەيغەمبىرىمىز ھەلىمەنى كۆرگەندە ”ھۆرمەتلىك ئانام“ دەپ ئۇنىڭغا ئېسىلدى. سۈت ئانىسىنى قىزغىن كۈتۈۋېلىپ ئوبدان مېھمان قىلىپ بىر ئارزۇسىنىڭ بار يوقلۇقىنى سورىدى. ھەلىمە يېزىدا ئاچارچىلىق ۋە قۇرغاقچىلىقنىڭ بولۇۋاتقانلىقىنى، دېدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭغا 40 قوي ۋە بىر تۆگە ھەدىيە قىلدى.

www.munber.org

سۈت ئانىلىق قىلىدىغان بىرمۇ بوۋاق تاپالمىغان ئىدى. ئېرى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلدى. ھەلىمە مۇھەممەدنى ئېلىپ قايتىش تەييارلىقىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن يولغا چىقتى، ئۇزۇن بىر سەپەردىن كېيىن يېزىسىغا كەلدى.

مۇھەممەد يېڭى ئائىلىسىدە ئۆسۈپ ـ يېتىلىشكە باشلىدى، سۈت قېرىنداشلىرى شەيما ۋە مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ بىلەن بىرگە چوڭ بولدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام يېزىدا يۈگرەپ ئوينىغاچ قوي باقتى ۋە خۇشاللىق ئىچىدە كۈن ئۆتكۈزدى. ھەلىمە ۋە يولدىشى (ئىدى) مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ باشقا باللارغا ئوخشىمايدىغانلىقىنى، يېزىغا كەلگەن كۈندىن باشلاپ ھېس قىلغان ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ كېلىشى ئائىلىگە خۇشاللىق ۋە بەرىكەت ئاتا قىلغان ئىدى.

كۈننىڭ تېزلىكتە ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ كىچىك مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بەش ياشقا كىردى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئانىسىغا قايتۇرۇپ بېرىش ۋاقتى كەلگەن ئىدى. ئەمما ھەلىمە ۋە ئائىلىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ناھايىتى ياخشى كۆرۈپ قالغان ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى قايتۇرۇپ بېرىش ئۇلارغا ئېغىر كەلدى. ھەلىمە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئانىسىغا تاپشۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن مەككىگە كەلدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئانىسى ئامىنىگە قايتۇرۇپ بەرگەن ۋاقىتتا كۆز ـ ياشلىرىنى تۇتالمىدى. خۇددى ئۆز ئەۋلادىدىن ئايرىلىپ قالغان ئانىغا ئوخشاش، كۆڭلى بەكلا يېرىم بولدى. مەككىدىن كۆڭلى يېرىم ئايرىلىپ ئۆيىگە قايتتى.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئانىسى بىلەن جەم بولۇپ مەككىگە (دادىسىنىڭ ئۆيىگە) ئاستا ـ ئاستا كۆنۈشكە باشلىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىلىرى مەدىنىدە ئولتۇراتتى. ئامىنە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تاغىلىرىنىڭ يېنىدا بىر مۇددەت تۇرۇپ كەلسۇن،

www.munber.org

دەپ ئۇنى مەدىنىگە ئېلىپ كەلدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇنىڭ ئىنىك ئانىسى ئۇممۇ ئەيمەنمۇ بىرلىكتە ئىدى. مەدىنىدە بىر ئاي تۇردى. بىر ئايدىن كېيىن مەككىگە قايتىش سەپىرىدە ئەبۋا دېگەن يېزىغا كەلگەن ۋاقىتتا ئامىنە كېسەل بولۇپ قالدى.

ئانىسىنىڭ ئاغىرىقى سۆيۈشى

ئۇممۇ ئەيمەن مەككىگە كېلىپ ئابدۇلمۇتەللىبنى ئىزدىدى. بەش كۈنلۈك مۇشەققەتلىك سەپەردىن كېيىن مەككىگە يېتىپ كەلگەن ئىدى. ئامىنەنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئابدۇلمۇتەللىبكە قانداق دېسەم بولار؟ دەپ ئويلىدى. بىر مۇددەت مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قارىدى. يېتىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىگە ـ چاقىسىز قالغان ئىدى. ئابدۇلمۇتەللىبنى ئىزدەپ تاپتى. كۆز ياشلىرىنى ئابدۇلمۇتەللىبكە كۆرسەتمەسلىككە تىرىشتى. ئابدۇلمۇتەللىب كېلىنى ئامىنەنىڭ كېسەللىك بارلىقىنى بىلەتتى. مەدىنىگە كەتكەندىن كېيىنكى ئەھۋالنى ئۇقۇشنى ئارزۇ قىلاتتى. ئۇممۇ ئەيمەننىڭ يېنىدا ئامىنەنى كۆرەلمىگەچكە كۆڭلى تېخىمۇ يېرىم بولغان ئىدى. ئۇنىڭ چىرايىغا قاراپ بىر خىل خاتىرجەمسىزلىكنى ھېس قىلدى. ئۇممۇئەيمەن بېشىنى ئىگىپ تۇرۇپ: ئامىنە ۋاپات بولدى ـ دېدى. ئابدۇلمۇتەللىبنىڭ يۈرىكى پارە ـ پارە بولغان ھالدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى باغرىغا باستى. ئۇممۇ ئەيمەن بولغان ئەھۋاللارنى سۆزلەپ بەردى. مەدىنىدىن مەككىگە قايتىش ئۈچۈن يولغا چىققانلىقىنى، ئىككى كۈنلۈك سەپەردىن كېيىن "ئەبۋا" دېگەن يەرگە كەلگەنلىكىنى، بۇ يەردە ئامىنەنىڭ ئاغرىپ قېلىپ ۋاپات بولۇش ئالدىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى بىر قېتىم

www.munber.org

سۈيۈپ[1] ۋىداشلاشقاندىن كېيىن ئامانەتنى ئاللاھقا تاپشۇرغانلىقىنى ئېيتتى. كىچىك چېغىدا ئاتا ـ ئانىسىدىن يېتىم قالغان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام، بۇندىن كېيىنكى ھاياتىنى قەيەردە ئۆتكۈزۈشىنى ئويلاۋاتاتتى. يېتىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى بۇندىن كېيىن چوڭ دادىسى ئابدۇلمۇتەللىب ھىمايىسىگە ئالىدىغان بولدى.

بوۋىسى ئابدۇلمۇتەللىب

ئابدۇلمۇتەللىب ۋاپات بولدى دېگەن بىر ئاۋاز ئاڭلاندى، ئۆيدىكىلەر يىغلىدى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىزدىگەن كۆزلەر، ئۇنىڭ بىر بۇلۇڭدا ئولتۇرۇپ ئاۋازسىز يىغلاۋاتقانلىقىنى كۆردى. بۇ خەۋەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلىنى ھەممىدىن بىئارام قىلدى. چۈنكى ئۇ بوۋىسىنى ئۆز دادىسىدەك ياخشى كۆرەتتى. بوۋىسى ئۇنى باغرىغا بېسىپ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يوقلۇقىنى چاندۇرمىغان ئىدى.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بوۋىسى بىلەن ئىككى يىل بىللە ياشىدى. ئۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ھەممە يەرگە بىرگە ئېلىپ باراتتى. مەككىدە قۇرغاقچىلىق بولغان ۋاقىتتا بوۋىسى ئۇنى يامغۇر تىلەش دۇئاسىنى قىلىشقا بىللە ئېلىپ بارغان ئىدى. ئۇ بولمىسا تاماق يېمەيتتى. قەيەرگە بارسا ئۇنى بىرگە ئېلىپ بېرىپ باش تەرەپتە ئولتۇرغۇزاتتى. بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىغانلارغا:

(1) سۈيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھىجرەتتىن كېيىن ئانىسى ئامىنەنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىپ، قەبرىنى ئوڭشىدى، قەبرىسىنى ئوڭشاۋېتىپ ئۆزىنى تۇتالماي يىغلاپ كەتتى، يىغلاشنىڭ سەۋەبىنى سورىغانلارغا ـ ئانا ھەسرىتى مېنى يىغلاتتى ـ دەپ جاۋاب بەردى.

www.munber.org

ــ ئاللاھ خالىسا ئۇ كەلگۈسىدە بۈيۈك بىر ئىنسان بولىدۇ، دەپ جاۋاب بېرەتتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام توختىماي يىغلىۋاتاتتى. تۇساتتىن بىر قول بېشىنى تۇتتى. ئۆرۈلۈپ ئارقىسىغا قاراپ تاغىسى ئەبۇتالىبنى كۆردى. تاغىسى ئۇنى قۇلىدىن تۇتۇپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى. بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ بوۋاڭ سېنى ماڭا ئامانەت قىلدى ـ دېدى. بۇنىڭ بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تاغىسىنىڭ بوينىغا ئېسىلدى.

تاغىسى ئەبۇتالىب

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بولىۋاتقان گەپ سۆزلەردىن شامغا سەپەرگە چىقىلىدىغانلىقىنى چۈشەندى. بۇ سەپەر بىر نەچچە ئاي داۋام قىلىشى مۇمكىن ئىدى. تاغىسىنىڭ يوقلۇقىدا يالغۇز قېلىشىنى خالىمايتتى. تاغىسىغا شامغا بېرىش ئارزۇسى بارلىقىنى دېدى. تاغىسى سەپەرنىڭ ئۇزۇن ۋە مۈشكۈللىكى سەۋەبىدىن ساقىسىز بولۇپ قېلىشى ئېھتىماللىقى بارلىقىنى، بۇ سەۋەبتىن ئۇنى ئاپىرالمايدىغانلىقىنى ئېيتتى.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام يىغلىغان پېتى تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ تۆگىسىنىڭ ئارغامچىسىنى تۇتۇپ:

ــ تاغا سەن كەتسەڭ مەن كىم بىلەن قالىمەن؟ ـ دېدى. جىيەنىنىڭ بۇ سۆزلىرىدىن تەسىرلەنگەن ئەبۇتالىب:

ــ ماقۇل سېنى بىرگە ئېلىپ بارىمەن، بۈگۈندىن كېيىن بىر ـ بىرىمىزدىن ئايرىلمايمىز ـ دېدى. بۇ ۋەقەدىن كېيىن ئەبۇتالىب جىيەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى قەيەرگە بارسا بىللە ئېلىپ باردى.

www.munber.org

ئەبۇتالىبنىڭ ئائىلىسىدە جان سانى جىق ئىدى ۋە ماددىي ئەھۋالى دېگەندەك ياخشى ئەمەس ئىدى. ئەبۇتالىب ۋە ئايالى[1] ئۆيدىكى قىيىنچىلىقلارنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا سەزدۈرمەسلىككە تىرىشاتتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تاغىسىغا ۋە يەڭگىسىگە ئۆي ئىشلىرىدا ياردەملىشەتتى. بەزى كۈنلەردە ئۆي ئىشلىرىنى قىلاتتى. بەزى كۈنلەردە قوي باقاتتى. تاغىسىنىڭ ئايالى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۆز بالىلىرىدەك كۆرۈپ مۇئامىلە قىلاتتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تاغىسىنىڭ ئۆيىدە ئۆسۈپ چوڭ بولدى[2].

www.munber.org

[1] كېيىنكى يىللاردا پەيغەمبىرىمىز يەڭگىسى ئەسەدنىڭ قىزى فاتىمە ۋاپات بولغان ۋاقىتتا كۆڭلى قاتتىق يېرىم بولدى. بۇ كۆڭۈل يېرىملىكىنى ئىپادىلەپ ـ بۈگۈن ئانام ۋاپات بولدى ـ دەپ كۆيىنىكىنى ئۇنىڭغا كېپەن قىلغان ئىدى. يەڭگىسىگە قارىتا سۆيگۈسىنى سورىغانلارغا: ـ تاغام ئەبۇتالىبتىن قالسا يەڭگەمدەك ماڭا ياخشىلىق قىلغان باشقا ئادەم يوق، ئۇ مېنى ئۆز بالىسىدىن ئارتۇق ياخشى كۆرەتتى. ئۆز بالىلىرىدىن بۇرۇن مېنىڭ قورسىقىمنى تويغۇزاتتى. چېچىمنى تاراپ قوياتتى ـ دېدى.

[2] پەيغەمبىرىمىز ياش ۋاقتىدا بۇتقا چوقۇنغان ياكى چوقۇنمىغانلىقى، شاراب (هاراق) ئىچكەن ياكى ئىچمىگەنلىكىنى سورىغان ۋاقىتتا، ياق دەپ جاۋاب بەرگەن ئىدى. ئۇ بالىلىق دەۋرىدىمۇ جەمئىيەتتىكى ناچار ئىشلارغا يېقىن كەلمىگەن ئىدى.

ئىككىنچى بۆلۈم

ياش مۇھەممەد

ھەقسىز (ناھەق) ئىشلارغا قارشى ئۇرۇشتا ھەمكارلىشىش

كەمبەغەل ۋە ئاجىزلار داۋاملىق بوزەك قىلىناتتى. باي ۋە كۈچلۈكلەر زۇلۇمنى داۋاملاشتۇراتتى. بۇ زۇلۇملارنىڭ توختىتىلىشى كېرەك ئىدى. بۇ سەۋەبتىن مەككىلىك ياشلار بۇ مەقسەتتە بىر يەرگە يىغىلدى.

جۇداننىڭ ئوغلى ئابدۇللاھنىڭ ئۆيىدە يىغىلغانلارنىڭ ئارىسىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاممۇ بار ئىدى. بۇ يەردە يىغىلغانلار جەمئىيەتتىكى ئەخلاقسىزلىقلاردىن نارازى ئىدى. بۇ كىشىلەر ”پەزىلەتلىكلەر جەمئىيىتى“ ئىسمى ئاستىدا بىر كېلىشىم تۈزدى. بۇ كېلىشىمگە ئاساسەن مەككە خەلقىنىڭ ۋە سىرتتىن كەلگەنلەرنىڭ ھەققىنى قوغدايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بۇ ئىشنىڭ تەسلىكىنى بىلەتتى ئەمما ئۈمىدسىز ئەمەسلىكىنى، ھەقسىزلىقلارغا قارشى كۈرەش قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

بۇ ۋاقىتتا زەبىد قەبىلىسىدىن بىر تىجارەتچى، سېتىش ئۈچۈن مەككىگە ئۈچ تۆگە مال ئەكەلگەن ئىدى. ئۇ دەۋرنىڭ مەشھۇر كىشىلىرىدىن بىرسى ھېسابلانغان ئەبۇجەھل بۇ ماللارنى ياقتۇرۇپ قالدى ۋە مال ئىگىسىنىڭ مەككىلىك ئەمەسلىكىدىن پايدىلىنىپ بۇ مالنى ئەرزان ئېلىشقا ئۇرۇندى. تىجارەتچىگە زىيان تارتىدىغان

www.munber.org

دەرىجىدە بىر باھا قويدى. تىجارەتچى بۇنىڭغا قوشۇلمىدى. بۇنىڭ بىلەن ئەبۇجەھل مەككىدىكى ئىمتىيازىدىن پايدىلىنىپ باشقىلارغا تەھدىت سېلىپ، بۇ ماللارنىڭ سېتىلىشىغا توسقۇنلۇق قىلدى. مەككىدىكى كىشىلەر ئۇنىڭدىن قورقۇپ بىر نەرسە دېيەلمىدى. بۇنىڭ بىلەن ئەبۇجەھل مەغرۇرلۇق بىلەن ئۆيىگە كەتتى.

تىجارەتچى نېمە قىلىشنى بىلەلمىدى. چارىسىزلىك ئىچىدە ئىچى پۇشۇپ تۇرغان ۋاقىتتا بىرسى: مۇھەممەدنىڭ يېنىغا بارغىن، ئۇ سېنىڭ ھەققىڭنى ئېلىپ بېرىدۇ ـ دېدى. تىجارەتچى، باشقا يول تاپالماي مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ بولغان ئەھۋالنى دېدى. بۇ ئەھۋالنى ئۇققان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بازارغا كېلىپ، تىجارەتچىنىڭ ماللىرىنى رازى بولىدىغان باھادا سېتىۋالدى. كېيىن ئەبۇجەھلنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئىشىكنى قاتتىق قاقتى. ئەبۇجەھل[1] ئىشىكنى ئېچىشقا ئۇنى تىجارەتچىگە قىلغان مۇئامىلىسى سەۋەبىدىن ئاگاھلاندۇردى. ئەبۇجەھل مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇنداق جەسۇرلۇقى ئالدىدا نېمە دېيىشنى بىلەلمەي قالدى. بۇ ۋەقەنى كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلار ھەيران قالدى.

كۈچلۈكلەر ئاجىزلارنى بوزەك قىلىدىغان بۇ دەۋردە يەمەنلىك بىر كىشى قىزىنى ئېلىپ كەبىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن مەككىگە كەلگەن ئىدى. ئۇ يەردە تونۇمايدىغان بىر كىشى ئۇلارنىڭ يېنىغا كەلدى. قىزنىڭ كۆزىنى ئۇزمەي تىكىلىپ قاراۋاتاتتى. يامان نىيىتى بارلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇ ئەتراپقا قارىدى. ياردەم قىلىدىغان بىرەر ئادەم ئىزدىدى.

---

[1] ئەبۇجەھل ئەسلى ئىسمى ھىشام ئوغلى ئامىردۇر. قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ مەشھۇر كىشىلىرىدىن بىرسى. ئىسلامغا قىلغان دۈشمەنلىكى سەۋەبىدىن پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭغا ئەبۇجەھل ئىسمىنى قويغان. ئەبۇجەھل بىلمىسىزلەرنىڭ باشلىقى دېگەن بولىدۇ.

www.munber.org

يامان نىيەتلىك ئادەم چارىسىز قالغان دادىغا قارىماي قىزنى دادىسىنىڭ قولىدىن تارتىپ ئالدى. قىزنى قولىدىن تارتىۋالغان ئادەمگە كۆچى يەتمىگەن ئادەم ”قىزىمنى قۇتقۇزۇڭلار“ دەپ پەريات قىلدى. بۇ پەرياتنى ئاڭلىغانلار: دەردىڭنى پەزىلەتلىكلەر جەمئىيىتىگە دېگىن، دېدى.

باشقا ئامالى بولمىغان بۇ ئادەم كەبىگە يۈگۈرۈپ كېلىپ پەزىلەتلىكلەر جەمئىيىتىدىن كىم بار؟ دەپ ۋاقىرىدى. يېنىغا قىلىچ ئاسقان بىر نەچچە ئادەم كەلدى، بۇ ئادەملەر: ھەي ياقا - يۇرتلۇق نېمە دەردىڭ بار؟ دەپ سورىدى. ئادەم ئامالسىزلىق ئىچىدە بولغان ئەھۋالنى سۆزلەپ بەردى. قىلىچلىق كىشىلەر، قىزنى دادىسىنىڭ قولىدىن تارتىپ ئېلىپ كەتكەن كىشىنىڭ نۇبەيھ ئىكەنلىكىنى ئۇقتى. دەرھال نۇبەيھنىڭ ئۆيىگە كەلدى. ئۆينىڭ ئالدىغا كېلىپ غەزەپلەنگەن ھالدا:

ئىست ساڭا! سەن ئۆزەڭنى نېمە چاغلاپ قالدىڭ! دەرھال بۇ ئادەمنىڭ قىزنى قايتۇرۇپ بەر - دېدى. نۇبەيھ قىزنى قايتۇرۇشقا قوشۇلمىغاندا قىلىچلىق ئادەملەر: - بىز ئۆزئارا ئەھدىلەشتۇق، بۇ بىزنىڭ ۋەزىپىمىز، ئەگەر قىزنى قايتۇرۇپ بەرمىسەڭ ئاقىۋىتىنى ئويلا - دەپ ۋاقىردى. نۇبەيھ ئەھۋالغا قاراپ قىزنى دادىسىغا قايتۇرۇپ بەردى.

تۆيلىنىش

خەدىچە مەككىنىڭ مەشھۇر بايلىرىدىن بىرسى ئىدى ۋە تىجارەت بىلەن شۇغۇللىناتتى. تىجارەت ئىشلىرىنى يالغۇز قىلىپ بولالايدىغانلىقىغا كۆزى يەتمىگەن ئىدى. ئىشلىرىغا ياردەملىشىدىغان، ئىشەنچلىك بىر ئادەمگە ئېھتىياجى بار ئىدى. بىر - بىرىگە ئىشەنچنىڭ يوقلۇقتىن بىر دەۋردە بىر ئايال كىشىنىڭ تىجارەت

www.munber.org

ئىشلىرىنى خاتىرجەم ئېلىپ بېرىشى كۈندىن ـ كۈنگە تەسلىشىۋاتقان ئىدى.

ئۇ ئالدى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئويلىدى. ئەتراپىدىكى كىشىلەردىن، ئۇنىڭ ئىشەنچلىك ۋە دۇرۇس بىر ئىنسان ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدى. بۇ سەۋەبتىن تىجارەت ئىشلىرىنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇشنى ئويلىدى. بىرسىنى ئەۋەتىپ ئۇنىڭ پىكرىنى ئالدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كەلگەن بۇ تەكلىپنى چوڭقۇر ئويلىغاندىن كېيىن قوبۇل قىلدى. خەدىچىنىڭ تىجارەت ئىشلىرىنىڭ پۈتۈن مەسئۇلىيىتىنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۈستىگە ئالدى.

شامغا بارىدىغان تىجارەت كارۋىنىنىڭ تەييارلىقى پۈتۈش ئالدىدا ئىدى. خەدىچە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ياردەملىشىشى ۋە ئۇنى ياخشى چۈشىنىپ كېلىشى ئۈچۈن ياردەمچىسى مەيسەرەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قوشۇپ قويدى. كارۋان ئۇزۇن بىر سەپەردىن كېيىن شامغا كەلدى. ماللاردىن كۆپ مىقداردا پايدا ئالدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام سېتىلغان ماللاردىن كۆپ پايدا تاپتى. سېتىش ئۈچۈن يېڭى مال ئېلىپ مەككىگە قايتتى. مەيسەرە سەپەر جەريانىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى يېقىندىن تونىدى ۋە گۈزەل ئەخلاقتىن كۆپ تەسىرلەندى. مەيسەرە بولۇپ ئۆتكەن ئەھۋاللارنى خەدىچىگە سۆزلەپ بەردى.

ئۆلگە بىر ئايال ۋە بىر ئەر

خەدىچە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇرۇستلۇقى ھەققىدە ھېچ شۈبھىسى قالمىدى. مەسئۇللىقنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان تۇنجى تىجارەتتە كارۋاننى ساق ـ سالامەت ئېلىپ كېلىش بىلەن بىرلىكتە

www.munber.org

كۆپ مىقداردا پايدا تاپقان ئىدى. ھەممە ئادەم ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى ماختايتتى. دۇرۇستلۇقى ھەققىدە ھېچكىمنىڭ شەك ـ شۈبھىسى يوق ئىدى[1].

خەدىچە بۇرۇن بىر قېتىم ئۆيلەنگەن ئىدى. ئەمما ھازىرغىچە تۇل ياشاپ ئۆيلىنىش ھەققىدىكى تەكلىپلەرنىڭ ھەممىسىنى رەت قىلغان ئىدى. ئۇ ئىشى ۋە تىجارەت بىلەن كۈن ئۆتكۈزەتتى. بۇ ئەھۋال تاكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تونۇغىچە داۋام قىلدى.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى ۋە شەخسىيىتىدىن قاتتىق تەسىرلەنگەن خەدىچە، ئۇنىڭ بىلەن ئۆيلەنسە بولىدىغانلىقىنى ئويلىدى. بىر مۇددەتتىن كېيىن قارار بەردى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئۆيلىنىش تەكلىپىنى بىلدۈردى. بۇ چاغدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام **25** ياشقا كىرگەن ئىدى ۋە ئۆيلىنىش تەكلىپىنى بىر مۇددەت ئويلىغاندىن كېيىن قوبۇل قىلغانلىقىنى بىلدۈردى.

---

(1) جاھىلىيەت دەۋرىدە قىز بالىلارغا ئەھمىيەت بېرىلمەيتتى. ئەمما پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قىزى فاتىمە يېنىغا كەلگەن ۋاقىتتا ئورنىدىن تۇراتتى ۋە قىزىنى ئورنىغا ئولتۇرغۇزاتتى.
ئەبۇلەھەب ۋە ئايالى ئىسلام دۈشمەنلىرىنىڭ بېشىدىكى ئىنسانلار ئىدى. تەببەت سۈرىسى ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلارغا سالغان زۇلۇملىرى سەۋەبىدىن نازىل بولدى. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبىرىمىزنىڭ قىزلىرى ئۇمموكۇلسۇم ۋە رۇقىيە ئەبۇلەھەبنىڭ ئىككى ئوغلى بىلەن ئۆيلىنىش كېلىشىمى قىلغان ئىدى. ئەبۇلەھەب ۋە ئايالى مەسەد سۈرىسى نازىل بولغان ۋاقىتتا ئوغۇللىرىنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ قىزلىرىدىن مەجبۇرلۇق بىلەن ئاجراشتۇردى. بۇ ۋەقە خەدىچە ۋە پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئېغىر قىيىنچىلىقلار ئېلىپ كەلدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزلىرى بۇ قىيىنچىلىقلارغا باش ئەگمەي تىك تۇردى.

www.munber.org

خەدىچە بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاددىي بىر مۇراسىم بىلەن ئۆيلەندى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆيلەنگەندىن كېيىن تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ يېنىدىن ئايرىلىپ ئايالى خەدىچىنىڭ ئۆيىگە كەلدى. بۇنىڭ بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تىجارەت بىلەن مەشغۇل بولدى ۋە ماددىي ئەھۋالى ياخشىلاندى.

بۇ ۋاقىتلاردا ئەبۇتالىب قىيىنچىلىقتا ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ قىيىنچىلىقىنى ئازايتىش ۋە تاغىسىنىڭ ئوغلىنى يېتىشتۈرۈش ئۈچۈن ئەلىنى يېنىغا ئېلىپ كېلىۋالدى.

مۇھەممەد ۋە خەدىچە بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرەتتى. بەختلىك بىر ئائىلە قۇرۇپ ھەممەد ئادەمگە ئۈلگە بولغان ئىدى. تۇنجى بالىلىرىنىڭ دۇنياغا كېلىشى خۇشاللىق ئۈستىگە خۇشاللىق قوشقان ئىدى. بۇنىڭ بىلەن خەدىچە ئانا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام دادا بولغان ئىدى. بالىنىڭ ئىسمىنى قاسىم قويدى. ھالبۇكى شەپقەت بىلەن چوڭ قىلغان تۇنجى بالىسى قاسىم سۈتتىن كېسىلمەي تۇرۇپ ۋاپات بولدى. قاسىمنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن زەينەب، ئۇممۇكۇلسۇم، رۇقىيە، فاتىمە ۋە ئابدۇللاھلار دۇنياغا كەلدى[1].

[1] ساھابىدىن رافى بالىلىق دەۋردە بېشىدىن ئۆتكەن بىر ۋەقەنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: كىچىك ۋاقتىمدا شوخلۇق قىلىپ خورما ياغىچىغا تاش ئاتاتتىم. بىر كۈنى باغچىنىڭ ئىگىسى مېنى تۇتىۋېلىپ جازالاش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ مەندىن ماڭا بالام! خورما ياغىچىغا نېمىشقا تاش ئاتتىڭ! دەپ سورىدى . مەن قورسىقىم ئاچقان ئىدى. شۇڭا تاش ئاتتىم، دېدىم. بۇ نى ئاڭلىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن كېيىن خورمىغا تاش ئاتما، خورما دەرىخىنىڭ ئاستىغا چۈشكەنلىرىدىن يېگىن. ئاللاھ سېنى تويغازسۇن ـ دېگەندىن كېيىن بېشىمنى سىلاپ: ئى ئاللاھ! قورسىقىنى تويغازغىن، دەپ ماڭا دۇئا قىلدى،

www.munber.org

*****

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ئايالى خەدىچە ۋاپات بولغاندىن كېيىن مەدىنىدە ئۆيلەنگەن مارىيەدىن ئىبراھىم دۇنياغا كەلدى. ئىبراھىم تۇغۇلغان ۋاقىتتا ئۆرپ - ئادەتكە ئاساسەن ئۇنى سۈت ئانىغا بەردى. ئىبراھىمنىڭ سۈت ئانىسىنىڭ يىراقتا بولۇشىغا قارىماي، پەيغەمبىرىمىز ۋاقتى ۋاقتىدا ئوغلىنى كۆرگىلى باراتتى. كۆرگىلى كەلگەندە ئۇنى شەپقەت بىلەن سۆيەتتى. ئىبراھىم بىر يېرىم ياشقا كىرگەندە ئاغرىپ قالغانلىقى ھەققىدە سۈت ئانىسىدىن خەۋەر كەلدى. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىر نەچچە دوستى بىلەن ئىبراھىمنىڭ يېنىغا كەلدى.

ئىبراھىم ئېغىر كېسەل ئىدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇنى ئاۋايلاپ قۇچىقىغا ئالدى. ئىبراھىم ئاخىرقى نەپەسلىرىنى ئېلىۋاتاتتى. پەيغەمبىرىمىز ئوغلىنىڭ ئۆلۈمىنى كۆرۈشكە بەرداشلىق بېرەلمىدى. ئاۋازسىز يىغلاشقا باشلىدى. بىر تەرەپتىن كۆزلىرىدىن ياش ئاقتى، بىر تەرەپتىن ئوغلىنى سۆيدى. دوستلىرى بۇ ئەھۋالدىن تەسىرلەندى. ئەمما پەيغەمبىرىمىزنىڭ يىغلىشىغا ھەيران قالدى ۋە - سەنمۇ يىغلامسەن؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبىرىمىز - كۆز يىغلايدۇ، كۆڭۈل يېرىم بولىدۇ. مېنىڭ يىغلىشىم ئەۋلادىمغا بولغان سۆيگۈمدۇر، مەرھەمەت كۆرسەتمىگەنگە مەرھەمەت كۆرسىتىلمەيدۇ - دېدى.

بىر ئاتا - ئانا ئۈچۈن ئوغلىنىڭ ئۆلۈمى مۇسىبەتلەرنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ چوڭ مۇسىبەتتۇر. ئەۋلادلىرىنى ناھايىتى ياخشى كۆرىدىغان سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ئەۋلاد مۇسىبىتى تارتقان بىر دادا ئىدى.

دېدى.

www.munber.org

يېتىم ۋە ئىگە ـ چاقىسىز چوڭ بولغان پەيغەمبىرىمىز فاتىمەدىن باشقا پۈتۈن باللىرىنى ئۆز قولى بىلەن دەپنە قىلغان ئىدى.

زەيدنىڭ دادىسى بالىسىنى ئۈززۈن مۇددەت ئىزدىدى، ئۇنىڭ قول قىلىنغانلىقىنى بىلەتتى. ئەمما ئىز دېرىكىنى ئالالمايۋاتاتتى. ئوغلىنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ئىكەنلىكىنى ئۇققان ۋاقىتدا قاتتىق ھاياجانلاندى. ئوغلىنى ئېلىش ئۈچۈن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلدى. يىغلاپ تۇرۇپ دەردىنى ئېيتتى، بىر تەرەپتىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام زەيدنى سېتىپ بەرمەسلىكىدىن قورقسا، يەنە بىر تەرەپتىن نېمە تەلەپ قىلسا، شۇنى بېرىشىنى كۆڭلىگە پۈكۈپ قويغان ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىر نەرسە دېمەي زەيدكە قاراپ: ـ خالىساڭ مەن بىلەن قالغىن، خالىساڭ داداڭ بىلەن كەتكىن ـ دېگەن ۋاقىتدا دادىسى ناھايىتى خوشال بولغان ئىدى. كۆڭلىدە قانداق بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر ئوغلۇم مەن بىلەن كېتىدۇ دەپ ئويلىدى. زەيد بىر تەرەپتىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بىر تەرەپتىن دادىسىغا قارىدى: ـ سېنىڭ بىلەن كېتىشنى خالىمايمەن ـ دېدى، دادىسىغا: ـ چۈنكى بۇ ئائىلە دادىسىزلىقنى ھېس قىلدۇرمىدى، مەن بۇ يەردە شەپقەت ۋە مەرھەمەتكە ئېرىشتىم، بۇ ئائىلىدىن ئايرىلىشنى خالىمايمەن ـ دېدى. دادىسى ئوغلىنىڭ بۇ گېپىنى ئاڭلاپ ناھايىتى ھەيران بولدى. بىر قول نېمە سەۋەبتىن خوجايىنىدىن ئايرىلىشنى خالىمايدۇ؟ بۇنداق ئىشلارنىڭ بولۇشى مۇمكىنمۇ؟ بۇ خوجايىن قانداق ئادەم؟ قۇلى ئىگىسىگە نېمە دەپ بۇنچىلىك ساداقەت كۆرسىتىدۇ؟ دادا، قۇرۇق قول ئەمما قەلبى خۇشاللىق ئىچىدە ئۆيىگە قايتتى. مۇھەممەد

www.munber.org

ئەلەيھىسسالام زەيدنىڭ بۇ گېپىدىن تەسىرلەندى ۋە كېيىن ئۇنى ئۆزىگە بالا قىلىۋالدى[1].

ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا ئىشىنەتتى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام 35 ياشقا كىرگەن ئىدى. بىر كۈنى ئۇ ئۆيدىن چىقتى. چوڭقۇر ئويغا پاتقان ھالدا كەبىگە قاراپ ماڭدى. مەككىدە ئوغرىلىق، قېرىنداشلار ئوتتۇرىسىدىكى جەڭگە ـ جېدەللەر كۆپىيىپ، بىر ـ بىرىگە قارىتا ئىشەنچ قالمىغان ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋاللارنى كۆرۈپ كۆڭلى بەك يېرىم بولاتتى. بۇ ئىشلارنى قانداق تۈزىتىش ھەققىدە چوڭقۇر ئويغا چۆمەتتى. بۇ ئويلىنىش ئىچىدە كەبىگە قارىدى. كەبە ئۇزۇن ۋاقىتتىن بىرى رىمونت قىلىنىۋاتاتتى، كەبىنىڭ رىمونت قىلىنىش ئەھۋالىنى ئۇققۇسى كېلىپ، كەبىگە يېقىنلاشتى. كەبىگە يېقىنلاپ كەلگەندە بۇ يەردە يىغىلىپ تۇرغانلار ھەممىسى بىردىن:

ـــــ قاراڭلار! راستچىل ۋە دۇرۇست ئىنسان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام!

---

[1] پەيغەمبىرىمىزگە نەۋرىلىرىنىڭ بىرسىنىڭ ئاغرىپ قالغانلىقىنى ۋە كېسەللىنىڭ ئېغىرلىقىنى خەۋەر قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ئورنىدىن تۇرۇپ زەينەبنىڭ ئۆيىگە باردى. بوۋاق، بوۋىسىنىڭ قوچىقىدا ئاخىرقى نەپەسنى ئېلىۋاتاتتى. قىسقا مۇددەتتىن كېيىن بوۋاق جان ئۈزدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ كۆزىدىن ياش تۆكۈلۈشكە باشلىدى. پەيغەمبىرىمىزدىن: نېمىشقا يىغلايسىز؟ دەپ سورىغانلارغا: بۇ كۆز يېشى ئاللاھنىڭ ئىنسانلارنىڭ قەلبىگە سالغان مەرھەمەتىدىندۇر. ئاللاھ مەھەرمەتلىك ئىنسانلارنى ياخشى كۆرىدۇ ـ دېدى.

www.munber.org

ــ دەپ ۋاقىردىلار، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەيران بولدى. نىمە ئىش بولغانلىقىنى بىلەلمىدى. بۇ ۋاقىتتا يىغلىغان كىشىلەرنىڭ ئىچىدىن بىرسى:

- ھەممىڭلار بىلىسىلەر، بىز ئۇزۇن ۋاقىتتىن بېرى كەبىنى رىمونت قىلىۋاتىمىز، ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ ھەجرۇلئەسۋەد (قاراتاش) دەپ ئاتىغان تاشنى ئورنىدىن چىقاردۇق. ھازىر ئۇنى ئەسلى ئورنىغا قويىشىمىز كېرەك ئامال ھەر بىر قەبىلە[1] ئۆزىنى باشقا قەبىلىلەردىن ئۈستۈن تۇتۇپ، بۇ تاشنى ئۆزىنىڭ قويىشىنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ. بۇ سەۋەبتىن ئوتتۇرىمىزدا جېدەل چىقاي دەپ تۇرغاندا ئىچىمىزدىن بىرسى، بەنى شەيبە ئىشىكىدىن كىم تۇنجى بولۇپ كىرسە، بۇ تاشنى ئورنىغا قويۇش ئىشىغا ئۇ كىشى رەھبەرلىك قىلسۇن دېگەن ئىدى. بۇ تەكلىپكە بىز قوشۇلغان ئىدۇق. سېنى ئىشىك ئالدىدا كۆرگەن ۋاقتىمىزدا ناھايىتى خوش بولدۇق. سەن مەككىدە بۇ ئىشقا ئەڭ لايىق ئادەم سەندۇرسەن. چۈنكى قېرىنداشلىرىمىزغا ئىشىنەلمىگەن ۋاقىتلىرىمىزدا ماللىرىمىزنى ساڭا ئامانەت قويىۋاتتۇق - دېدى. ھەجەرۇلئەسۋەدنىڭ ئەھمىيىتى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تاشنى بىر رەخنىڭ ئۈستىدە قويۇپ، ھەر قەبىلىنىڭ ئاقساقاللىرىنى رەخنىڭ

[1] پەيغەمبىرىمىز بىر كۈنى نەۋرىسى ھەسەننى قۇچىقىغا ئېلىپ سۆيۈۋاتاتتى. يېنىدا بەنى تەمىم قەبىلىسىنىڭ مەشھۇر كىشىلىرىدىن بىرسى بار ئىدى. بۇۋا بىلەن نەۋرە ئوتتۇرىسىدىكى مېھرى - شەپقەتنى كۆرۈپ ھەيران قالغان ھالدا: - مېنىڭ 10 بالام بار، مەن ئۇلار ھېچ بىرىنى سۆيمىدىم - دېدى. بۇنى ئاڭلىغان پەيغەمبىرىمىز: - مەرھەمەت كۆرسەتمىگەنلەرگە مەرھەمەت كۆرسىتىشكە بولمايدۇ. ئىنسانلارغا مەرھەمەت كۆرسەتمىگەنلەرگە ئاللاھ مەرھەمەت قىلمايدۇ - دېدى.

www.munber.org

بىر تەرىپىدىن تۇتۇشقا چاقىردى. ھەممە ئاقساقاللار دەرەخنىڭ بىر تەرىپىدىن تۇتۇپ كۆتۈرۈپ تاشنى ئورنىغا قويدى.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەرىكىتىدىن پۈتۈن قەبىلە خوشال بولدى ۋە ئۇنىڭ ئەقىل پاراسىتىگە مەدھىيە ئوقىدى.

www.munber.org

ئۈچىنچى بۆلۈم

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىكنىڭ بېرىلىشى

جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچرىشىش

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مەككىدە كۆڭلى يېرىم بولغان، ئىچى پۇشقان ۋاقىتلاردا، تەپەككۇر ۋە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن نۇر تېغىدىكى ھىرا غارى (ئۆڭكۈر) غا باراتتى. نۇر تېغى ناھايىتى ئېگىز بولۇپ، تاغنىڭ چوققىسىدىن كەئبە بىلەن بىرگە مەككىنىڭ ھەممە يېرىنى كۆرگىلى بولاتتى. پەيغەمبىرىمىز تاغنىڭ جىم - جىتلىقى ئىچىدە بۇ غاردا بىر نەچچە كۈن تۇراتتى.

پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام[1] بىر كۈنى ھىرا غارىغا كەلدى، كېچىنى ئىبادەت بىلەن تاڭ ئاتقۇزدى، بەدىنى ھېرىپ كەتكەن ئىدى. كۈن چىقىشقا ئاز قالغان ئىدى قاراڭغۇلۇقنىڭ يوقىلىپ يورۇقلۇقنىڭ باشلىنىشىغا ئەگىشىپ بىر نەرسە ئالدىغا كەلدى. ھازىرغىچە كۆرۈپ باقمىغان بىر نەرسە ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ:

---

(1) پەيغەمبەرگە سالام جانابى ئاللاھ پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا پەيغەمبىرىمىزنى مەدھىيىلەشنى بۇيرۇغان بۇ سەۋەبتىن پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئىسمى دېيىلگەن ۋاقىتتا ”سەللاللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ياكى ئەلەيھىسسالام“ دېيىشىمىز كېرەك. بۇ پەيغەمبىرىمىزگە بىر ھۆرمەت ۋە سۆيگۈ ئىپادىسىدۇر. مەنىسى: ئاللاھنىڭ سالامى ۋە رەھمىتى ئۇنىڭ ئۈستىگە بولسۇن“ دېگەنلىك بولىدۇ.

www.munber.org

ـ ئوقـۇ! دېـدى. هــەزرىتى مۇھەممــەد ئەلەيھىسســالام ناھــايىتى قورقتى. بەدىنى تىترەشكە باشلىدى. غەمكىن بىر ئاۋازدا:

ــ مـەن ئوقۇشـنى بىلمەيمـەن ـ دەپ جـاۋاب بـەردى. ئۇدۇلىدىكـى نەرسە بەدىنىنى چىڭ تۇتۇپ بىر مۇددەت سىققاندىن كېيىن قويۇپ بەردى. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆزىنى بوغۇلۇۋاتقاندەك ھېس قىلدى. پەقەت تونمايدىغان بۇ شەخس ئۇنىڭغا ئىككىنچى قېتىم ـ ئوقۇ! دېدى. پەيغەمبىرىمىز يەنە مەن ئوقۇشنى بىلمەيمەن ـ جاۋاب بـەردى. ئۈچـىنچى قېـتىم يەنــە ئوخشاشــلا ـ ئوقـۇ! دېگـەن ۋاقىتتـا پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئېغىزىدىن ئۆزىگە ئۆگىتىلگەن شۇ سۆزلەر چىقتى.

ــ ئوقۇ! سېنى ياراتقان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇ! ئۇ ئىنساننى لەختە قاندىن ياراتتى، ئوقۇغىن پەرۋەردىگارىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر، ئۇ قەلەم بىلەن خەت يېزىشنى ئۆگەتتى.

پــەيغەمبىرىمىز قورققــان ئىــدى. نېمــە ئىــش بولىۋاتقــانلىقىنى بىلمەيتتى. غارنىڭ سىرتىغا چىقىپ ئايالى خەدىچىنىڭ يېنىغا بېرىشى كېرەك ئىدى. تاغدىن يۈگۈرۈپ پەسكە چۈشۈۋاتقان ۋاقىتتا "سەن ئـاللاھنىڭ پـەيغەمبىرى، مـەن بولسـام جىبىـرىئىل" دېگـەن ئـاۋازنى ئـاڭلىدى. بـۇ ئـاۋاز غـارنىڭ ئىچىـدە ئاڭلانغـان ئـاۋاز بىلـەن ئوخشـاش ئىــدى. ئــەمما بــۇ ئــاۋاز غاردىكىگــە قارىغــاندا تــېخىمۇ جــاراڭلىق چىقىۋاتـــاتتى. ئەتراپـــقا قـــارىدى. ئـــاۋازنىڭ قايســـى تەرەپـــتىن كېلىۋاتقانلىقىغــا دىققــەت قىلــدى. قارىســا ئاســماننى قاپلىغۇدەك چوڭلۇقتىكى بىر نەرسىنى كۆردى. بۇ نەرسە (مەۋجۇتلۇق) يەنە "سەن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، مەن جىبرىئىل"[1] دېدى. ھەزرىتى مۇھەممەد

---

[1] ئاللاھ ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ. ـ ئي مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە

www.munber.org

ئەلەيھىسسالام ئالدىغا ياكى كەينىگە بىر قەدەم ئالالمىدى. تۇرغان يېرىدە قېتىپ قالدى. نەپسىنىڭ سىقىلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. بىر مۇددەتتىن كېيىن ئۆزىگە كېلىپ تەكرار ئەتراپقا قارىدى. بۇ نەرسە ئۆز ئورنىدا تۇرۇپ بۇرۇنقى سۆزلەرنى تەكرارلاۋاتاتتى. پەيغەمبىرىمىز كۆزىنى ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرۇپ، يۈزىنى باشقا تەرەپكە ئۆرىدى. ئەمما قەيەرگە قارىسا ئۇنى كۆردى.

تونمايدىغان نەرسە تۇساتتىنلا غايىپ بولدى. ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قورقتى ۋە كۆڭلى جايىدا ئەمەس ئىدى. نۇر تېغىدىن مەككىگە قاراپ يۈگرەشكە باشلىدى. ناھايىتى تېزلىكتە ئۆيىگە كەلدى.

سىرداش خەدىچە

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تىترەك ئاۋازدا خەدىچىدىن ئۆزىنى يۆگەپ، قويۇشنى تەلەپ قىلدى. خەدىچە نىمە ئىش بولغانلىقىنى بىلمەستىن ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر نەرسە يېپىپ قويدى. پەيغەمبىرىمىز قاتتىق ئۇيقىغا كەتتى. ئويغانغان ۋاقتىدا بولۇپ ـ ئۆتكەن ئىشلارنى خەدىچىگە سۆزلەپ بەردى. بولۇپ ـ ئۆتكەن ئىشلارغا بىر نەرسە دېيەلمەيمەن "كۆڭلۈم بەك يېرىم، قورقۇپ كېتىۋاتىمەن، دېدى. خەدىچە پەيغەمبىرىمىزنى تىنچلاندۇرۇشقا تىرىشىپ:

دۇرۇت ئېيىتىڭلار ۋە ئامانلىق تىلەڭلار ـ سۈرە ئەھزاب 56 ـ ئايەت. تۇنجى ۋەھيي مىلادىي 610 ـ يىلىدا قەدىر كېچىسىدە چۈشتى. تۇنجى قېتىم كەلگەن ئايەت سۈرە ئەلەقنىڭ 1 ـ 5 ـ ئايىتىگىچە بولغان ئايەتلەر. ئەلەق ئىنسانىنىڭ يارىتىلىش باسقۇچىدىكى ئۇرۇقنىڭ تەرەققىيات ئەھۋالىنى كۆرسىتىدۇ.

www.munber.org

ــ قورقما! ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، ئۇ سېنى رەسۋا قىلمايدۇ، چۈنكى سەن ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىڭنى يوقلايسەن، مېھمانلارنى كۈتىسەن موھتاجلارغا ياردەم قىلىسەن ـ دېدى.

خەدىچە يولدىشىنىڭ بېشىدىن ئۆتكەن ئىشلارنى ئويلىدى. چۈنكى ئۇنى ئۇ تونۇيتتى ۋە ياخشى كۆرەتتى. ئۆيلەنگەندىن تارتىپ ھازىرغىچە ئۇنىڭدىن خاتا بىر ئىش كۆرمىگەن ئىدى. يولدىشىنىڭ پەۋقۇلئاددە بىر ئەھۋالغا يولۇققانلىقىنى ئېنىق ئىدى. ئۇ بۇ ئەھۋاللارغا ئىشەندى. خەدىچىنىڭ تۇغقىنى بولغان ۋەرەقە، تەجرىبىلىك ۋە بىلىملىك بىر ئىنسان ئىدى. خەدىچە ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ، ئۇنىڭ يېنىغا باردى. بېشىدىن ئۆتكەن ئىشلارنى چۈشەندۈرۈشكە توغرا كەلسە ئۇ ئىنسان چۈشەندۈرۈش بېرەلەيتتى[1].

ۋەرەقە بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنى دىققەت بىلەن تىڭشىدى ۋە چوڭقۇر ئويلانغاندىن كېيىن سۆزلەشكە باشلىدى.

ـ سەن كۆرگەن بۇ نەرسە ئاللاھنىڭ مۇسا پەيغەمبەرگە ئەۋەتكەن جىبرىئىل ئىسىملىك بىر پەرىشتىدۇر. كاشكى ياش بولغان بولسام،

---

[1] قۇرئان: ئاللاھ تائالانىڭ ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋەھيي يولى بىلەن 23 يىل ئىچىدە ئايەتمۇئايەت سۈرىمۇسۈرە چۈشۈرگەن ئەڭ ئاخىرقى مۇقەددەس كىتابتۇر. بۇ كىتاب 114 ـ سۈرە 6236 ـ ئايەتتىن تەركىب تاپقان.
قۇرئان ئاللاھنىڭ سۆزىدۇر. ئوقۇلۇشى ئىبادەتتۇر. ئىنسانلارنى دۇنيا ۋە ئاخىرەت بەخت سائادىتىگە ئېرىشتۈرىدىغان بۇيرۇق چەكلىمە ۋە تەۋسىيىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
ـ ﴿ھەقىقەتەن بۇ قۇرئان ئىنسانلارغا ئەڭ توغرا يولنى كۆرسىتىدۇ﴾ ـ سۈرە ئىسرا 9 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئىنسانلارنىڭ سېنى يۇرتۇڭدىن قوغلاپ چىقارغان ۋاقتىدا، سېنىڭ يېنىڭدا بولۇشنى ئارزۇ قىلاتتىم ـ دېدى.

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن خەدىچىنىڭ كۆزلىرى بىر ـ بىرىگە تىكىلدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ يۈزىدە ھازىرغىچە كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر غەم ـ ئەندىشە بار ئىدى. پەيغەمبىرىمىز غەمكىن بىر ئاۋازدا:

ــ مېنى مەككىدىن چىقىرىۋېتەمدۇ؟ ــ دەپ سورىدى. ۋەرەقە:

ــ ھەئە، چۈنكى سەن ئېلىپ كەلگەن چاقىرىقنى ئېلىپ كەلگەن پۈتۈن پەيغەمبەرلەر ئۆز يۇرتلىرىدىن چىقىرىلدى. ئەگەر ئۇ ۋاقىتقىچە ئۆمرۈم بولسا ساڭا ياردەم قىلىمەن ـ دېدى.

پەيغەمبىرىمىز بۇ سۆزلەردىن كېيىن كۆڭلى بىر ئاز جايىغا چۈشتى. ئايالى خەدىچە ئۇنىڭغا ئىشىنىپ تەسەللى بەرگەن ئىدى. ئۇنىڭ ئىشەنچىسىگە ھەرۋاقىت موھتاج ئىدى. ۋەرەقە ناھايىتى مۇھىم نەرسىلەرنى سۆزلىگەن ئىدى. پەيغەمبىرىمىز بۇ ئەھۋاللارنى چۈشىنىشكە تىرىشتى. ئۇ ئاللاھ تەرىپىدىن ۋەزىپىلىك قىلىنغان بىر پەيغەمبەر ئىدى. 40 ياشقا توشقان ئىدى. ئىنسانلارنى توغرا يولغا چاقىرىپ خاتا يولدىن توسىشى كېرەك ئىدى.

ھەزرىتى خەدىچە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرئاننىڭ تۇنجى ئايەتلىرىنى ئوقۇپ، ماڭا كىم ئىشىنىدۇ؟ دېگەن ۋاقتىدا "ھېچكىم ئىشەنمىسە مەن ئىشىنىمەن" دەپ جاۋاب بەردى. خەدىچىنىڭ سۆزى بىلەن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يۈكى بىر ئاز يېنىكلىشىگەن ئىدى. چۈنكى پەيغەمبىرىمىز بىر ئىنساننىڭ كۆتۈرەلىشى ئەڭ ئېغىر بولغان بىر مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغان ئىدى. بىر تەرەپتىن مۇقەددەس ۋە ئېغىر بىر مەسئۇلىيەت، يەنە بىر تەرەپتىن

www.munber.org

خەدىچىگە ئوخشاش سادىق ۋە ئىشەنچلىك بىر ئايالى بار ئىدى. پەيغەمبىرىمىز ۋەھيي كەلگەندىن كېيىنكى دەسلەپكى مۇشكۈللەرنى يەڭدى. يەنى يېڭى دىننى تۇنجى قوبۇل قىلغان، سۆيۈملۈك ئايالى ھەزرىتى خەدىچە ۋە تاغىسىنىڭ ئوغلى ھەزرىتى ئەلى ئىدى. پەيغەمبىرىمىز ئائىلىسى بىلەن مەخپىي رەۋىشتە ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا باشلىدى. بىر تەرەپتىن مەككىلىكلەرنى مەخپىي رەۋىشتە ئىسلام دىنىغا چاقىردى. ئىنسانلارنى دىنغا چاقىرغاندا ھاقارەت، دەشنامىلارغا ئۇچرىدى. پۈتۈن توسالغۇلارغا قارىماستىن پەيغەمبىرىمىزنىڭ چاقىرىقىنى قوبۇل قىلغانلار بىر ئىككىدىن كۆپىيىشكە[1] باشلىدى.

چاقىرىق يېيىلىۋاتاتتى

ئاللاھ پەيغەمبىرىمىزنى يېقىنلىرىنى ئاگاھلاندۇرۇشنى بۇيرىدى. بۇنىڭغا ئاساسەن پۈتۈن ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنى چاقىرىپ بىر زىياپەت بەردى. زىياپەتتىن كېيىن ئۇلارنى ئىسلامغا چاقىردى.

پەيغەمبىرىمىزنىڭ تاغىسى ئەبۇلەھەب بۇ چاقىرىققا قارشى چىقىپ "ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنى بۇنداق يامان ئىشقا چاقىرغان باشقا بىر ئادەمنى كۆرمىدىم" دېدى. بۇ گەپنى ئاڭلىغانلار بۇ يەردىن تارقاپ كەتتى. پەيغەمبىرىمىز ئەتىسى يەنە ئۇلارنى چاقىرىپ، ئاللاھنىڭ بارلىقىنى، بىرلىكىنى ۋە ئۆزىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى

[1] يىقىن - خىش ئەقرىبالىرىگنى ئاگاھلاندۇرغىن، ساڭا ئەگەشكەنلەرگە مۇلايىم بولغىن، ئەگەر خىش - ئەقرىبالىرىڭ ساڭا ئاسىيلىق قىلسا، "مەن سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلاردىن ئادا - جودا بولىمەن" دېگىن - سۈرە شۇئەرا 214 — 216 - ئايەتلەر.

www.munber.org

چۈشەندۈردى. ئاللاھ بەرگەن بۇ مۇقەددەس ۋەزىپىنى لاياقەتلىك ئورۇنلاشنى ئارزۇ قىلاتتى.

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز يېقىنلىرىدىن كېيىن پۈتۈن مەككە خەلقىنى ئىسلامغا چاقىرىشنى ئارزۇ قىلاتتى. بىر كۈنى پەيغەمبىرىمىز مەككىدە ئېگىز بىر يەرگە چىقىپ: "ئى قۇرەيشلىكلەر! دەپ توۋلىدى، بۇ ئاۋازنى ئاڭلىغانلار بىر - بىرلەپ يىغىلىشقا باشلىدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇلارغا:

- مۇشۇنىڭ تاغنىڭ كەينىدە دۈشمەن بار، ھازىر سىلەرگە ھۇجۇم قىلىدۇ - دېسەم ماڭا ئىشىنەمسىلەر؟ دەپ سورىدى. يىغىلغانلارنىڭ ھەممىسى بىر ئېغىزدىن: - ئىشىنىمىز، بىز سېنىڭ يالغان ئېيتقانلىقىڭنى ئىلگىرى ئاڭلاپ باقمىدۇق - دېدى. بۇنىڭغا ئاساسەن پەيغەمبىرىمىز ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، بىر كۈنى ئۆلىسىلەر ۋە يەنە بىر كۈنى تىرىلىپ پۈتۈن قىلغان ئىشلىرىڭلاردىن ھېساب بېرىسىلەر. ياخشىلار ئۈچۈن جەننەت ئەسكىلەر ئۈچۈن دوزاخ باردۇر. مەن سىلەرنى قىيامەتتىنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇرۇشقا ۋەزىپىلىك قىلىندىم. ئاللاھنىڭ بىرلىكىگە ۋە مېنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئىشەنگەنلەر، قىيامەتنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلىدۇ. ئىشەنمىگەنلەر قاتتىق ئازاب ئۇقۇبەتكە ئۇچرايدۇ. بۇ تەكلىپىمنى قوبۇل قىلامسىلەر؟ دېدى[1]. مەيدانغا يىغىلغانلار بۇ تەكلىپ ئالدىدا ھەيران بودىلار.

[1] ھەبەشىستانلىق بىلال بىر قۇل مۇسۇلمان بولدى. خوجايىنى ئۆزىگە خەۋەر بەرمەي مۇسۇلمان بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭغا قاتتىق زۇلۇم قىلدى. ئۇنى دىنىدىن قايتۇرۇش ئۈچۈن چۆلدىكى قىزىق قۇمغا ياتقۇزۇپ مەيدىسىگە ئېغىر تاشنى قويدى. دىنىدىن ۋازكەچمىسە قىزىق قۇم ئۈستىدە ئۆلتۈرىمەن دەپ تەھدىت قىلدى. ھەزرىتى بىلال ئېغىر زۇلۇم ۋە قىيىن قىستاقلارغا پىسەنت قىلماي ئاللاھ بىردۇر. ۋە ئەڭ بۈيۈكتۇر دەيتتى.

ئەبۇلەھەب بۇ يەردىمۇ دۈشمەنلىكىنى كۆرسىتىپ، يەردىن بىر دانە تاشنى ئېلىپ پەيغەمبىرىمىزگە ئاتتى ۋە:

ـ بىزنى بۇ يەرگە بۇ يالغان ـ ياۋداق گەپلەرنى ئاڭلاش ئۈچۈن يىغدىڭمۇ؟ دەپ ۋاقىردى.

پەيغەمبىرىمىز بۇ نۇتقىدا بىر مۇۋاپىقىيەت قازىنالمىسىمۇ ئەمما پۈتۈن مەككىلىكلەرگە ئىسلامنىڭ مۇقەددەس چاقىرىقىنى بىلدۈرۋالغان ئىدى.

تۇنجى مۇسۇلمانلار ۋە ئەرقەمنىڭ ئۆيى

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ جەسۇر ۋە يىگىتلىك غۇرۇرىغا ئىگە بىر ئىنسان ئىدى. ھېچكىم ئۇنىڭ بىلەن قارشىلىشىشنى خالىمايتتى. يولدا ئۇنى كۆرسە باشقا يولغا ئۆتۈپ كېتەتتى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى جاكارلىغانلىقىنى ئاڭلاپ ئۇ ئۇنى ئۆلتۈرۈشنى قارار قىلغان ئىدى. يولدا نۇئەيمگە ئۇچرىدى. نۇئەيم مۇسۇلمان بولغان ئىدى. ئەمما مۇسۇلمان بولغانلىقىنى مەخپىي تۇتاتتى. ئۆمەرنىڭ ئاچچىق بىلەن كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ:

ـ قەيەرگە كېتىۋاتىسەن؟ ـ دەپ سورىدى.

ـــ مۇھەممەدنى ئۆلتۈرگىلى كېتىۋاتىمەن ـ دېدى. نۇئەيم جىددىيلىشىپ: ماڭا قارا، ناھايىتى مۇشكۇل بىر ئىشقا تۇتۇش قىلىپسەن دېدى. پەيغەمبىرىمىزنى قوغداش ۋە ئۆمەرنى نىيىتىدىن ياندۇرۇش ئۈچۈن: سەن بۇ ئىشنى قىلىشتىن ئىلگىرى سىڭلىڭ ۋە

www.munber.org

سىڭلىڭىنىڭ ئىرىگە بىر نەرسە دېگىن، ئۇلارمۇ مۇسۇلمان بولىدى ـ دېدى[1].

بۇنى ئاڭلىغان ئۆمەر تېخىمۇ ئاچچىقلىنىپ سىڭلىسىنىڭ ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە بىر نەرسىنىڭ ئوقۇلۇۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى. بىرئاز تىڭشىغاندىن كېيىن سىڭلىسى ۋە سىڭلىسىنىڭ ئېرىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ئۇقتى. ئۇشتۇمتۇت ئۆيىگە كىردى.

سىڭلىسى ۋە سىڭلىسىنىڭ ئېرى نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلىپ بولغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇلارنى ئايرىم ـ ئايرىم بىر بۇرجەككە كۆتۈرۈپ ئاتتى. ئۆمەرنىڭ ئاچچىقى كېلىپ ئۇلارنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن قولىنى قىلىچىغا ئۇزاتقان ۋاقىتتا سىڭلىسى يىغلاپ تۇرۇپ!

ـ ئۆمەر! ئاللاھتىن قورققىن، سەنمۇ ئاڭلا، بىز مۇسۇلمان بولدۇق، نېمىنى خالىساڭ شۇنى قىلغىن، بىز دىنىمىزدىن قەتئىي قايتمايمىز ـ دېدى.

(1) پەيغەمبەرگە ئەزىيەت ساھابىلەردىن مۇنىبەت مۇنداق دەيدۇ:
ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنى كۆرگەن ئىدىم ”لائىلاھە ئىللاھ“ دېسەڭلار قۇتۇلىسىلەر دېگەن ئىدى. پەيغەمبىرىمىز مۇنداق سۆزلىگەندە بەزى ئىنسانلار ئۇنىڭغا تۈكۈرەتتى. بەزى ئىنسانلار ئۇنىڭغا تۇپراق ئاتاتتى. بەزىلىرى ھاقارەت قىلاتتى. بۇ خىل ھاقارەت ۋە ئەزىيەتلەر ناماز ئەسىرگىچە داۋام قىلدى. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبىرىمىزنىڭ قىزى زەينەب سۇ توشقۇزۇلغان بىر قاپنى كۆزلىرىدىن ياش ئاققان ھالەتتە ئېلىپ كەلدى. بۇ سۇ بىلەن پەيغەمبىرىمىزنىڭ قولىنى، يۈزىنى يۇدى ۋە پەيغەمبىرىمىز بۇ سۇدىن ئىچىپ تۇرۇپ قىزىغا قىزىم يىغلىما! شەك شۈبھىسىزكى ئاللاھ داداڭنى مۇھاپىزەت قىلىدۇ ـ دېدى.

www.munber.org

ئۆمەر سىڭلىسىنىڭ بۇنداق جەسۇرلۇقى ئالدىدا توختاپ قالدى. قايسى جاسارەت ئۆمەرنى توختاتقۇزالايتتى؟ ئۇ بىر ئاز تۇرۇپ قالدى. نىمە دېيىشىنى بىلەلمىدى. قىلىچ تۇتقان قولىنىڭ تىترەۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. سىڭلىسىدىن نىمە ئىش بولغانلىقىنى سورىدى. سىڭلىسى ئۆمەرنىڭ ئاچچىقىنىڭ بېسىققانلىقىنى كۆرۈپ ئوقۇۋاتقان ئايەتلەرنى كۆرسەتتى.

سىڭلىسى ۋە سىڭلىسىنىڭ ئېرى، ئۆمەرگە ھەيرانلىق ئىچىدە قاراشقا باشلىدى. ئۆمەر قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇشقا باشلىدى ھەم ئوقۇدى. ئوقۇغانلىرىدىن تەسىرلىنىشكە باشلىدى. ئۇ ئاچچىقى يامان ئۆمەرنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭغا ئوخشىمايدىغان باشقا بىر ئۆمەر مەيدانغا كەلدى. ئەرقەمنىڭ ئۆيىنى سورىدى. ھەرخىل ئويلار بىلەن ئەرقەمنىڭ ئۆيى تەرەپكە مېڭىشقا باشلىدى.

پەيغەمبىرىمىز ئاللاھقا ئىشەنگەنلەرنىڭ سانى ئاز بولغانلىقى ئۈچۈن باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتىپ قويمايدىغان بىر ئۆي ئىزدىۋاتاتتى. ئەرقەمنىڭ ئۆيى مەككىنىڭ سىرتىدا بولغانلىقى ئۈچۈن كۆزدىن يىراق ۋە ئۇيغۇن بىر يەر ئىدى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز دوستلىرى بىلەن بۇ يەرگە يىغىلغان ئىدى.

نۇئەيم يۈگۈرەپ ئەرقەمنىڭ ئۆيىگە كەلدى. ئۆمەرنىڭ پەيغەمبىرىمىزنى ئۆلتۈرۈشكە نىيەتلەنگەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. ئۆيدە يىغىلغانلار پەيغەمبىرىمىزنى ئۆز جانلىرىنى قۇربان قىلىش بەدىلىگە قوغدايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قىلىچلىرىنى چىقىرىپ ساقلاپ تۇردى.

ئۆمەر ئەرقەمنىڭ ئۆيىگە كەلگەندە، ئۆي جىمجىت ئىدى. ئۆمەر ئۆيگە كىرىپ پەيغەمبىرىمىز بىلەن كۆرۈشىشنى خالايدىغانلىقىنى

www.munber.org

ئۇقتۇردى. پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشكە قوشۇلدى. ئۆمەر ئاستا كېلىپ پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ:

ـ لائىلاھە ئىللاھ مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ (ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد ئۇنىڭ ئەلچىسىدۇر) دېدى. ئەرقەمنىڭ ئۆيىدىكىلەرنىڭ ھەيرانلىق بىلەن قاراشلىرى ئارىسىدا ئۆمەر مۇسۇلمان بولدى.

ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى، مۇسۇلمانلارنىڭ كۈچىگە كۈچ قوشتى، كەبىگە يىغىلىپ ناماز ئوقۇدى. بۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار، مۇسۇلمانلىقنى مەخپىي تۇتمايدىغان بولدى. مۇسۇلمانلارنىڭ سانى كۈندىن ـ كۈنگە كۆپىيىشكە باشلىدى. ئەرقەمنىڭ ئۆيى مۇسۇلمانلارغا كىچىك كېلىشكە باشلىدى.

ئىسلامنىڭ چاقىرىقى مەككىنىڭ سىرتىدىكى كىشىلەرگىمۇ بىلدۈرۈلۈشى كېرەك ئىدى. بۇ سەۋەبتىن پەيغەمبىرىمىز مەككىنىڭ سىرتىدىكى قەبىلىلەرنىمۇ زىيارەت قىلدى. بارغان يەرلەردە بەزى ۋاقىتلاردا ياخشى قارشى ئېلىندى. بەزى يەرلەردە ھاقارەتلەرگە ئۇچرىدى. پەيغەمبىرىمىز، پۈتۈن تۇسالغۇ ۋە پىشكەللىكلەرگە قارىماي بوشاپ قالماستىن ئۈمىدۋارلىق بىلەن ئىسلامىيەتنىڭ چاقىرىقىنى ئىنسانلارغا چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسەتتى.

زۇلۇم ۋە ھاقارەتلەر باشلاندى[1]

(1) تۇنجى شېھىتلەر ياسىر ۋە ئايالى سۈمەييە مۇسۇلمان بولدى. مۇسۇلمان بولغانلىقى ئېنىقلانغاندا كۆپ قىيىن ـ قىستاقلارغا ئۇچرىدى. پېقىر ۋە ئاجىز بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ قوغدىغۇچىلىرى يوق ئىدى. دىنىغا يۈرەكتىن

www.munber.org

ئىسلامنىڭ چاقىرىقىنى قوبۇل قىلغانلارنىڭ سانى تېز سۈرئەتتە كۆپىيىشكە باشلىدى. مۇشرىكلار بۇ ئەھۋالدىن غەم ـ ئەندىشە قىلىشقا باشلىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ روھى كەيپىياتىنى چۈشۈرۈش ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىسلامغا كىرىشىنى توساپ قېلىش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارنى جەمئىيەت ئىچىدە ھاقارەت ۋە مەسخىرە قىلدى. مۇسۇلمانلارنى ھەر قېتىم كۆرگەن ۋاقتتا يەرگە ئىشلىتىۋېتىپ ناچار سۆزلەر بىلەن زاڭلىق قىلدى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنى كۆرگەن ۋاقتىدا: ”قاراڭلار، شۇ ئادەم ئاسماندىن خەۋەر ئالارمىش“ دەپ مەسخىرە قىلدى. بۇ خىل مەسخىرە قىلىش بىلەنلا قالماي، پەيغەمبىرىمىزنى بىلىپ تۇرۇقلۇق، ئۇنى يەنە ساراڭ، سېھىرگەر، پالچى دەپ ھاقارەت قىلاتتى، مۇسۇلمانلارغا قىلغان زۇلۇم ۋە ئەزىيەتتە يۇقىرى پەللىگە يېتىپ، ھەتتا مۇسۇلمانلارنى ئۆلتۈرۈشنى خىيال قىلدى.

ئەمما قىلىۋاتقان زۇلۇم ۋە ئەزىيەتلىرىنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ ئىسلامنىڭ تارقىلىشىنى توختىتالمىدى. ھېچ بىر ئادەم دىنىدىن ۋاز كەچمىدى. بۇ ئەھۋاللارغا قارىتا نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي مەككىنىڭ نۇپۇزلۇق كىشىلىرى بىر يەرگە يىغىلىپ پەيغەمبىرىمىزنىڭ تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ يېنىغا كېلىشكە قارار قىلدى. بۇ نۇپۇزلۇق كىشىلەر پەيغەمبىرىمىزنىڭ تاغىسىنىڭ ئۆيىگە كېلىپ ئەبۇتالىبتىن پەيغەمبىرىمىزنىڭ دەۋاسىدىن ۋاز كەچتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى. ئۇلار ئەبۇ تالىبقا: جىيەنىڭ بىلەن سۆزلەشكىن، بۇ ئىشتىن ۋاز كەچسۇن ـ

باغلانغان ئىدى. پەيغەمبىرىمىزگە قارشى چىققان ئەبۇجەھلنىڭ ئىغىر قېيىن ـ قىستاقلىرىغا پىسەنت قىلماي دىنىدا سەممىمىي ساداقەتلىك بىلەن چىڭ تۇردى. ئۇلارنىڭ دىنىدىن ۋازكەچتۈرەلمىگەن ئەبۇجەھل ئاخىرى ئۇلارنى نەيزە بىلەن ئۆلتۈرۈپ شېھىت قىلدى. ياسىر ۋە ئايالى سۇمەييە ئىسلام يولىدا شېھىت بولغان تۇنجى مۇسۇلمانلاردۇر.

www.munber.org

دېدى. ئەبۇتالىب جىيەنىنى چاقىرىپ بولغان ئەھۋاللارنى سۆزلىدى. پەيغەمبىرىمىز بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ:

ــ قۇياشنى ئوڭ يېنىمغا، ئاينى سول يېنىمغا ئەكېلىپ بەرگەن تەقدىردىمۇ، مەن دەۋايىمدىن ۋاز كەچمەيمەن تا ئۆلگىچە ـ دېدى. ئەمەلىيەتتە ئەبۇتالىب، مەككىلىكلەرنىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلغان ئەزىيەتلىرىنى بىلەتتى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ كەسكىن قارارلىقىدىن بەك تەسىرلەنگەن ئىدى. ئۇنىڭغا بىر زىيان ـ زەخمەت يېتىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. پەيغەمبىرىمىزگە ياردەم بېرىشنى داۋاملاشتۇردى ۋە:

ــ كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، مەن ھاياتلا بولسام ئۇلار ساڭا زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزەلمەيدۇ ـ دېدى. مەككىلىك مۇشرىكلار پەيغەمبىرىمىزنى بۇ يولدىن توسۇپ قالالمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ باشقا چارە تېپىشنى ئويلىدى. ئۆزئارىسىدا بىر كېلىشىم ئىمزالاپ ئۇنى كەبىگە ئېسىپ قويدى.

بۇ كېلىشىمگە ئاساسەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆلۈك ياكى تىرىك ھالدا قولغا چۈشۈرۈلگىچە بولغان ئارىلىقتا پەيغەمبىرىمىزنىڭ تۇغقانلىرى ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن مۇناسىۋەتنى ئۈزىدىغانلىقىنى قارار قىلدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ تۇغقانلىرى ۋە مۇسۇلمانلار دۈشمەنلىك ئېلان قىلىندى. قۇدا ـ باجا بولۇش، ئېلىم ـ سېتىم ۋە سۆزلىشىش چەكلەندى.

مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئېغىر كۈنلەر باشلاندى. تىجارەت قىلالمىدى. بىر نەرسە ئېلىپ ساتالمىدى، ئاچ ۋە سۇسىز قالدى. بۇ ئېغىر ئەزىيەتلەرگە قارىماي مۇسۇلمانلار پەيغەمبىرىمىزنى مەككە مۇشرىكلىرىغا تاپشۇرۇپ بېرىشنى خىيالىغا كەلتۈرمىدى. ئۇنى قوغداش ئۈچۈن ھەرقانداق جاپا ـ مۇشەققەت ۋە قىيىن قىستاقلارغا بەرداشلىق بەردى.

www.munber.org

ئۈچ يىل مۇشەققەتلەر بىلەن ئۆتتى، ئاخىرىدا مەككىلىك مۇشرىكلار بۇ كېلىشىمنى بۇزدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ تۇغقانلىرىدىن بىر نەچچە كىشى كەبىنىڭ تېمىغا ئېسىپ قويۇلغان كېلىشىمنى يىرتىپ تاشلىدى. مۇسۇلمانلار بۇ چەكلىمىدىن تېخىمۇ كۈچلەندى.

قايغۇ يىلى

چەكلىمىلەر ئاخىرلىشىپ مۇسۇلمانلار راھەت بىر نەپەس ئالدى. چەكلىمىنىڭ ئاخىرلىشىشىدىن بىر نەچچە ئاي كېيىن سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنى كۆڭلىنى يېرىم قىلىدىغان ئىككى ۋەقە كەينى - كەينىدىن يۈز بەردى. سىرتتىكى ھىمايىچىسى ئەبۇتالىب، ئىچىدىكى ھىمايىچىسى خەدىچە ۋاپات بولدى. بۇ ئىككى ھىمايىچى پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەڭ قىيىنچىلىق تارتقان ۋاقىتلىرىدا پەيغەمبىرىمىزنى تاشلىۋەتمەي ياردەم قىلغان ئىدى. پەيغەمبىرىمىز بۇ ئىككى قوللىغۇچىنىڭ ۋاپاتىغا كۆڭلى قاتتىق يېرىم بولۇپ ”بۇ كۈنلەردە ئۈممىتىمنىڭ ئۈستىگە كەلگەن بۇ ئىككى مۇسىبەتنىڭ قايسىسىغا يۈرىكىم بەرداشلىق بېرىدۇ“ دېدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ يىل قايغۇ يىلى دەپ ئاتالدى[1].

---

[1] ھەزرىتى خەدىچە پەيغەمبىرىمىز ئايالى ھەزرىتى خەدىچىنى ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى، ئۇنى ۋاپات بولغاندىن كېيىنمۇ ئۇنتىيالمىدى. سۆيۈملۈك ئايالىنىڭ دوستلۇقىنى، پىداكارلىقىنى ھەر ۋاقىت ئېغىزدىن چۈشۈرمىدى. چۈنكى ئەڭ ئېغىر كۈنلەردە يېنىدا تۇرۇپ ياردەم قىلغان ئىدى. ھېچكىم پەيغەمبىرىمىزگە ئىشەنمىگەن ۋاقىتلاردا ئۇ پەيغەمبىرىمىزنى تەستىقلىغان ئىدى. بۇلارنى ئۇقىدىغان پەيغەمبىرىمىزنىڭ كېيىنكى ئايالى ئائىشە ھەزرىتى خەدىچىدىن قىزغىناتتى.

www.munber.org

يىگى ماكان ئىزدەش

ھەبەشىستان

مەككىدە ياشاش ناھايىتى مۈشكۈللەشتى، مۇسۇلمانلارغا قىلىنغان ئەزىيەت كۈندىن ـ كۈنگە كۆپەيدى. پەيغەمبىرىمىز بۇ ئەھۋالغا قاراپ يېڭى ماكان ئىزدەشكە باشلىدى. تۇنجى قېتىم بەش كىشىنىڭ ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلىشىغا يول قويدى. بۇ مۇسۇلمانلارنىڭ تۇنجى ھىجرىتى ئىدى. مۇشرىكلار مەككىدە قالغان مۇسۇلمانلارغا ئەزىيەتلەرنى داۋام قىلدۇراتتى. ئىچى پۇشۇپ كەتكەن مۇسۇلمانلار راھەت ئىبادەت قىلىشتا قىيلىنىۋاتاتتى. بىر يىلدىن كېيىن ھەبەشىستانغا 100 كىشىلىك بىر گۇرۇپ مەخپىي رەۋىشتە باردى. مەككىلىك مۇشرىكلار، بۇنى توسۇپ قېلىش ئۈچۈن ھەبەشىستانغا ئەلچى ئەۋەتتى.

مەككە مۇشرىكلىرى ئەۋەتكەن ئەلچىلەر، ھەبەشىستان پادىشاھى نەجاشىنىڭ يېنىغا قىممەتلىك ھەدىيىلەرنى ئېلىپ كېلىشتى. پادىشاھ ئۇلارنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى سورىدى. ئەلچىلەر:

ــ بىز مەككىدىن كەلدۇق، مەككىدىن قېچىپ، تۇپراقلىرىڭىزغا ئىلتىجا قىلغانلارنى قايتۇرىۋالغىلى كەلدۇق ـ دېدى. نەجاشى ئەلچىلەردىن:

ـ بۇ ئىنسانلارنى نېمىشقا قايتۇرۇپ كېتىسىلەر؟ دەپ سورىدى. ئەلچىلەر: ھەبەشىستانغا كەلگەن بۇ ئادەملەر ئاتا ـ بوۋىسىنىڭ دىنىنى ئىنكار قىلىپ باشقا بىر دىنغا ئىشەنگەنلىكىنى، ئۆزلىرى ئىشىنىپلا قالماي، باشقىلارنىمۇ بۇ دىنغا ئىشىنىشكە دەۋەت قىلىۋاتقانلىقىنى ۋە

www.munber.org

مەككىنىڭ مەشھۇر كىشىلىرىنىڭ بۇ ئىشلارنى چەكلاۋاتقانلىقىنى ئېيتتى.

بىر ئاز جىمجىتلىقتىن كېيىن نەجاشى ئورنىدىن تۇرۇپ دۆلىتىگە ئىلتىجا قىلغان مۇسۇلمانلارنى قايتۇرۇپ بېرىشنى ئويلىدى. ئەمما بۇنداق قىلىش ئۇنىڭ ئادالەت چۈشەنچىسىگە ئۇيغۇن كەلمەيتتى. گۇناھكار دەپ ئەيىبلەنگەن كىشىلەرنىڭ سۆزىنىمۇ ئاڭلاپ بېقىشى كېرەك ئىدى. پادىشاھ دۆلىتىگە ئىلتىجا قىلغان مۇسۇلمانلارنى ئېلىپ كېلىشنى بۇيرىدى.

43 ـ بەتتىكى خەرىتە تەرجىمىسى

ئوھۇد تېغى

مەدىنە

قۇبا

مائۈرە قۇدۇقى

بەدىر

رەجىئى

ھۇدەيبىيە

مەككە تائىف

سۇر تېغى

ھەبەشىستان

www.munber.org

نەجاشى ئەلچىلەرنىڭ سۆزلىرىنى مۇسۇلمانلارغا دېدى. بۇ ھەقتە سىلەرنىڭ دەيدىغان گەپ سۆزلىرىڭلار بارمۇ؟ دەپ سورىدى. بۇ سوئالغا جاۋاب بېرىش ئۈچۈن ئەبۇتالىبنىڭ ئوغلى جەئفەر ئالدىغا چىقىپ مۇنداق دېدى.

- بىزنىڭ قىلغان ئەسكىلىكلەر ھەددىدىن ئېشىپ تاكى بوينۇمىزغىچە كەلگەن ئىدى. ئاللاھ بىزگە ئىچىمىزدىن توغرا سۆزلۈك، ئىشەنچلىك، ئېسىل نەسەپلىك بىر كىشىنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. بۇ پەيغەمبەر بىزنى ئاللاھنى بىر دەپ بىلىپ ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا، ئاتا - بوۋىلىرىمىز چوقۇنغان بۇتلارغا چوقۇنماسلىققا چاقىردى. بىزنى توغرا سۆزلەشكە، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىققا، تۇغقانلار ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى ياخشى تۇتۇشقا قولۇم - قوشنىلار بىلەن ياخشى ئۆتۈشكە، قان دەۋالىرىدىن ۋازكېچىشكە بۇيرىدى. ئەخلاقسىزلىق قىلىشنى، يالغان يەرگە گۇۋاھلىق بېرىشنى، يېتىم مېلىنى يېيىشنى، ئىپپەتلىك ئاياللارغا بوھتان قىلىشنى چەكلىدى. پەقەت ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشنى، ئۇنىڭغا ھېچ بىر نەرسىنى شېرىك قىلماسلىقنى بۇيرىدى. بىز ئۇنىڭغا ئىشەندۇق. چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشتۇق، ئاللاھ ئۇنىڭغا قانداق بۇيرۇق بەرگەن بولسا ئۇنى ئىجرا قىلدۇق. ھالال دېگىننى ھالال دەپ بىلدۇق. ئەمما قەۋمىمىز بىزگە كۆپ ئەزىيەت قىلدى. بىزنى دىنىمىزدىن قايتۇرۇش ئۈچۈن قولدىن كېلىدىغان پۈتۈن ئەسكىلىكلەرنى قىلدى. بۇ ئەزىيەت ۋە زۇلۇمدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن باشقا يول تاپالماي سېنىڭ مەملىكىتىڭگە ئىلتىجا قىلدۇق - دېدى.

نەجاشى جەئفەرنىڭ سۆزلىگەنلىرىنى دىققەت بىلەن تىڭشىدى. جەئفەردىن ئاللاھتىن كەلگەن ئايەتلەرنى ئوقۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. جەئفەر پادىشاھقا مەريەم سۈرىسىنىڭ بىر قىسمىنى ئوقۇپ

www.munber.org

بـەردى. ئـاللاھنىڭ ئايـەتلىرىنى ئاڭلىغــان نەجاشــى ئەلچىلــەرنىڭ دېگـەنلىرىنى توغـرا تاپـمىدى. ئەلچىلەرگـە مۇسـۇلمانلارنى تاپشـۇرۇپ بەرمــەيدىغانلىقىنى، دۆلــىتىدە راھــەت ئىچــىدە ياشاشــقا يــول قويىدىغـانلىقىنى ئېيتـتى. ئەلچىلـەر، ئـېلىپ كەلگـەن ھـەدىيىلىرىنى ئېلىپ قۇرۇق قول مەككىگە قايتتى.

تائىف

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ئايالى ھەزرىتى خەدىچە ۋاپات بولۇپ بىر ئايدىن كېيىـن بـالا قىلىۋالغان ئوغلى زەيدنـى ئـېلىپ تائىفقا بـاردى. تائىفقا بېرىشتىكى مەقسىتى مەككىدىكى ئازاب ـ ئوقۇبەتلـەردىن بىـر ئاز يىــراق تــۇرۇپ ئــۇ يــەردىكى باشــقا ئىنســانلارغا ئىســلام دىنىــنى چۈشەندۈرۈش ئىدى[1].

[1] ئىسـرا ـ ۋە مـىراج مۆجىزىسـى ئـۈچ يىــل داۋام قىلغــان مۇشــەققەتلىك ئىمبارگـودا سـۆيۈملۈك پـەيغەمبىرىمىزنىڭ تاغىسـى ۋە ئايـالى ۋاپـات بولـدى. بۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە تائىفتىن كـۆڭلى يېرىم، نەتىجىسىز قايتىپ كـەلدى. بۇ ئېغىر ئازاب ئوقۇبەت ئىچىـدە ئاللاھتىن ياردەم قىلىشىنى تەلـەپ يالۋۇردى. بىـر كېچـە پـەيغەمبىرىمىز كـەبىدە ئىبـادەت قىلىۋاتقان ۋاقىتتـا جىبرىئىل ئىسىملىك پەرىشتە كـەلدى. جىبرىئىل پـەيغەمبىرىمىزنى مـەككىدىن ئـېلىپ قۇددۇسـتىكى مەسجىدى ئەقساغا ئـېلىپ باردى. كېيىـن ئۇنىڭ بىلـەن بىللە مەسـجىدى ئەقسـادىن ئاسـمانغا كـۆتۈرۈلدى. بـۇ "ۋەقـە ئىسـرا ۋە مـىراج مۆجىزىسـى" دەپ ئاتـالدى. بـۇ ۋەقــە ناھــايىتى قىســقا ۋاخ يــۈز بــەردى. پـەيغەمبىرىمىز مەككىگـە قـايتىپ كەلگـەن ۋاقـتىدا تـېخى كـۆن چىقمىغان ئىـدى. ئـاللاھ مـىراجدا پـەيغەمبىرىمىز ۋە مۇسـۇلمانلارغا بـەش ۋاقىــت نامـاز ئوقۇشنى بۇيرىدى.

www.munber.org

پەيغەمبىرىمىز تائىفتا يىغىلغان كىشىلەرگە، ئاللاھنىڭ بىرلىك، بارلىقىنى ئۆزىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى تائىفلىقلار قارشىلىق كۆرسىتىپ پەيغەمبىرىمىز ۋە زەيدكە ھاقارەت قىلدى. قۇللار ۋە كىچىك بالىلار پەيغەمبىرىمىز ۋە زەيدكە ئۇزۇلدۇرمەي تاشلار ئاتتى. زەيد ئېتىلغان تاشلارنىڭ پەيغەمبىرىمىزگە تېگىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ئۆزىنى تاشلارغا قالقان قىلىپ بەردى. يىقىلىپ قوپۇپ بۇ يەردىن يىراقلىششقا ئورۇندى. تاش تەگكەن يەرلەردىن قان ئېقىشقا باشلىدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ پۇتى يارىلىنىپ ئولتۇردى. ئورنىدىن تۇرۇپ مېڭىشقا باشلىغاندا كىچىك بالىلار تاش ئېتىپ كۈلۈشتى. پەيغەمبىرىمىز ۋە زەيد بۇ يەردىن ناھايىتى تەسلىكتە يىراقلىشىپ، ئىچى ـ پىشۇق، ھېرىپ، چارچاپ كەتكەن ھالدا بىر دەرەخنىڭ سايىسىغا كېلىپ ئولتۇردى ۋە ئاللاھقا دەردىنى تۆكۈپ مۇنداق يالۋۇردى:

ــ ئى ئاللاھ! كۈچسىز ۋە چارىسىز قالدىم، ئىنسانلارغا قارشى چارىسىزلىكىمنى پەقەت ساڭىلا ئېيتالايمەن، ئى ئاللاھ! سەن ئاجىزلارنى ھىمايە قىلىسەن سەن ئەڭ كۈچلۈكسەن، بەندىلىرىڭنى ھەرتۈرلۈك بالايى ـ قازالاردىن قوغدايسەن.

پەيغەمبىرىمىز ئۆزىگە ئېغىر ھاقارەت قىلىپ، تاش ئاتقان بۇ ئىنسانلارغا قارىتا بەددۇئا قىلمىدى. چۈنكى ئۇ رەھمەت ۋە سۆيگۈ پەيغەمبىرى ئىدى.

ئەقەبە ـ مەدىنىگە بارىدىغان يول

پەيغەمبىرىمىز بىر تەرەپتىن ئىنسانلاردىن كېلىۋاتقان جاپا ـ مۇشەققەت ۋە ئەزىيەتلەرگە سەۋرى قىلىپ، ئىسلامنى تەشۋىق

www.munber.org

قىلىشىنى داۋاملاشتۇرۇۋاتقان بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن مۇسۇلمانلارغا خاتىرجەملىك ئىچىدە ياشىيالايدىغان بىر ماكان ئىزدىدى. پەيغەمبىرىمىز بىر كۈنى مەدىنىدىن كەلگەن بىر گۇرۇپ كىشىلەر بىلەن كۆرۈشتى. ئۇلارغا ئىسلامنى چۈشەندۈردى. ئۇلار مۇسۇلمان بولدى. مۇسۇلمان بولغان بۇ ئىنسانلار بىلەن كېلەر يىلى ھەج مەۋسىمىدە كۆرۈشۈشكە ۋەدىلىشىپ ئايرىلدى. كېيىنكى يىلى بۇ گۇرۇپقا يەنە ئالتە ئادەم قوشۇلۇپ 12 كىشى بولغان ئىدى. ھەج مەۋسىمىدە مەككىگە كېلىپ ۋەدىلەشكەن يەردە مەخپىي كۆرۈشتى. پەيغەمبىرىمىز مۇسۇلمان بولغان بۇ 12 كىشىدىن: ئاللاھقا ھېچ بىر نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ناچار ئاياللار بىلەن ئارىلاشماسلىققا، ئوغرىلىق قىلماسلىققا، قىز بالىلىرىنى تىرىك كۆممەسلىككە، باشقىلارغا تۆھمەت قىلماسلىققا ۋە ئەخلاقسىزلىق ئىشلارنى قىلماسلىققا دائىر ۋەدە ئالدى. بىر يىلدىن كېيىن مۇشۇ يەردە كۆرۈششكە ۋەدىلىشىپ ئايرىلدى. پەيغەمبىرىمىز دوستى ئۆمەرنىڭ ئوغلى مۇسئەبنى مەدىنىلىكلەرگە ئىسلامنى ئۆگىتىشى ئۈچۈن ئۇلارغا قوشۇپ قويدى. مۇسئەب كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ ئىسلامنىڭ مەدىنىدە تارقىلىشىغا ئاساس سالدى.

كېيىنكى يىلى مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار 75 كىشى بولۇپ مەككىگە كەلدى. پەيغەمبىرىمىز بىلەن ئەقەبە دېگەن يەردە مەخپىي كۆرۈشۈپ ئۇنى مەدىنىگە دەۋەت (چاقىرىق) قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ئەقەبەگە تاغىسى ئابباس بىلەن كەلگەن ئىدى. ئابباس مەدىنىلىكلەرگە قاراپ:

- ئۇ مېنىڭ قېرىندىشىمنىڭ ئوغلۇدۇر. مەن ئۇنى ناھايىتى ياخشى كۆرىمەن مەدىنىگە بارسا ئۇنىڭغا زىيان - زەخمەت تېگىپ قېلىشىدىن قورقىمەن، ئەگەر سىلەر ئۇنى مەدىنىدە دۈشمەنلىرىدىن قوغداپ

www.munber.org

قالالايدىغانلىقلىرىنى ئىشەنچىگىز بولسا ئۇ سىلەر بىلەن بىرگە بارسۇن، بولمىسا مەككىدە قالسۇن ـ دېدى.

پەيغەمبىرىمىز تاغىسى ئاباسىنىڭ سۆزلىرىگە قوشۇلۇپ:

ــ سىلەردىن تەلىپىم: ئاللاھقا ھېچ بىر نەرسىنى شېرىك قىلماسلىقىڭلار، پەقەت ئۇنىڭغىلا ئىبادەت قىلىشىڭلاردۇر. ئۆزۈم ئۈچۈن، مېنى ۋە دوستلىرىمنى قوغداپ قېلىشىڭلاردۇر ــ دېدى ۋە قۇرئاندىن ئايەتلەر ئوقۇدى.

مەدىنىلىكلەر سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ۋە دوستلىرىنى ئۆز ئائىلىسىنى قوغدىغاندەك قوغدايدىغانلىقى، ھەر ۋاقىت توغرا تەرەپتە تۇرۇپ، خاتا تەرەپتە تۇرغانلارنى ئاگاھلاندۇرىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەدە بەردى. پەيغەمبىرىمىزنى مەدىنىگە كېلىشكە چاقىردى. پەيغەمبىرىمىز ئەقەبەدىكى كۆرۈشۈشتىن كېيىن مۇسۇلمانلارنى مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشقا بۇيرۇدى[1].

48 ـ بەتتىكى رەسىم ئېلىنىدۇ.

---

[1] ناماز ئاقىل ۋە بالىغ بولغان ئەر ـ ئايال مۇسۇلمان كۈندە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشى پەرز.

ناماز ئوقۇماسلىق بۈيۈك گۇناھتۇر. جۈمە كۈنى جۈمە نامىزىنى ئوقۇش پەرزدۇر. روزا ھېيت ۋە قۇربان ھېيت نامىزىنى ئوقۇش ۋاجىپتۇر.

﴿(ئى مۇھەممەد) ساڭا ۋەھيى قىلىنغان كىتابنى تىلاۋەت قىلغىن، نامازنى تەئدىل ـ ئەركان بىلەن ئوقۇغىن، ناماز ھەقىقەتەن قەبىھ ئىشلاردىن ۋە گۇناھلاردىن توسىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ئۇلۇغدۇر. ئاللاھ قىلمىشلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ﴾ ـ ئەنكەبۇت سۈرىسى.

www.munber.org

تۆتىنچى بۆلۈم

مەدىنىگە ھىجرەت

قايتىش ئۈچۈن كېتىۋاتىمىز

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ۋە جان دوستى ھەزرىتى ئەبۇبەكرى مەككىگە يېقىن سەۋرى[1] تېغىغا يېتىپ كەلدى. پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى ئەلىنى مەككىلىكلەرنىڭ ئۆزىدە ئامانەت قويغان نەرسە ـ كېرەكلەرنى ئامانەت ئىگىلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىشى ئۈچۈن مەككىدە قالدۇرۇپ قويغان ئىدى. ئۇ كۈنى كەچتە ھەزرىتى ئەلى مۇشرىكلارنى ئېزىقتۇرۇش ئۈچۈن پەيغەمبىرىمىزنىڭ كارىۋىتىدا ياتقان ئىدى. ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ مەككىدە بولۇپ ـ ئۆتكەن خەۋەرلەرنى پەيغەمبىرىمىز غاردىن چىقىپ بولغۇچە بولغان ئارىلىقتا پەيغەمبىرىمىزگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن مەككىدە قالغان ئىدى. تاغدا قوي بېقىۋاتقان ئامىر قويلارنى بېقىش ئۈچۈن تاغنىڭ ئاستىغا چۈشۈرۈپ پەيغەمبىرىمىز ۋە ھەزرىتى ئەبۇبەكرىگە سۈت بېرىدىغان ۋە مەككە مۇشرىكلىرىنى ئېزىقتۇرۇش ئۈچۈن ئابدۇللاھنىڭ ئىزلىرىنى يوق

(1) پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى ئەبۇبەكرى بىلەن سەۋرى غارىدا يوشۇرۇنۇپ تۇرغان ۋاقىتتا ئۇلارنى ئىزدەپ كەلگەن بىر گۇرۇپ ئادەم پەيغەمبىرىمىزنى تېپىۋالغىلى ئاز قالغان ئىدى. ئۇلار غارنىڭ ئاغزىغىچە كەلدى. ئىگىلىپ ئىچىگە قارىسا پەيغەمبىرىمىزنى ۋە ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنى كۆرەلەيتتى. ئەمما ئاللاھ ئۇلارنى قوغداپ قالدى.

www.munber.org

قىلىدىغان بولدى. ئۇرەيقىد ئىبنى ئابدۇللاھمۇ ئۈچىنچى كۈنىنىڭ ئاخىرىدا يېنىغا ئىككى تۆگە ئېلىپ سەۋرى غارىدا پەيغەمبىرىمىز بىلەن كۆرۈشۈپ يول باشلاپ ماڭىدىغان بولدى.

ئەتىسى مەخپىي غارغا كەلگەن ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ مەككىدە بولۇپ ـ ئۆتكەن ئىشلارنى پەيغەمبىرىمىزگە مۇنداق بايان قىلدى[1]:

ــ مۇشرىكلار ئەتىگەن ئۆيگە كىرگەن ۋاقىتتا ھەزرىتى ئەلىنى كۆرۈپ ھاڭ ـ تاڭ قالدى. ھەزرىتى ئەلىگە ئەسكىلىك قىلىپ ئۇنى بىر مۇددەت تۇتۇپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىن بىر نەرسىلەرنى ئۇقۇشقا تىرىشتى. ئەمما ئەلىنى بىر نەرسە دېگۈزەلمەي قويۇپ بەردى. سىزنى (پەيغەمبىرىمىزنى) تىرىك ياكى ئۆلۈك ئېلىپ كەلگەنلەرگە يۈز تۆگە مۇكاپات بېرىلىدىغانلىقىنى ئېلان قىلدى. بۇنى ئاڭلىغانلار سىزنى ئىزدەپ تېپىش ئۈچۈن يولغا چىقتى ــ دېدى.

غاردا تۇرۇۋاتقىلى ئۈچ كۈن بولغان ئىدى. كۈن چىقىشقا يېقىن ئۇرەيقىد ئوغلى ئابدۇللاھ تۆگىلەرنى ئېلىپ كەلدى ۋە پەيغەمبىرىمىز بىلەن بىرلىكتە مەدىنىگە يولغا چىقتى.

---

[1] قۇرئاندا ھىجرەت مۇنداق چۈشەندۈرۈلگەن: ﴿ئەگەر سىلەر ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىگە ياردەم قىلمىساڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا ياردەم قىلغان ئىدى. ئۆز ۋاقتىدا كاپىرلار ئۇنى مەككىدىن ھەيدەپ چىقارغان ئىدى. ئۇنىڭغا پەقەت بىر كىشى (يەنى ئەبۇبەكرى) ھەمراھ ئىدى. ئەينى زاماندا ئۇ ئىككىسى غاردا ئىدى. (رەسۇلۇللاھ) ھەمراھىغا: ”غەم قىلمىغىن، ئاللاھ ھەقىقەتەن بىز بىلەن بىرگە“ دەيتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا (پەيغەمبىرىگە) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى. ئۇنىڭغا (پەرىشتىلەردىن بولغان) قوشۇنلار بىلەن ياردەم قىلدى. كاپىرلارنىڭ سۆزىنى (شېرىك كەلتۈرۈشنى) پەس قىلدى﴾ سۈرە ئەنكەبۇت 40 ـ ئايەت.

www.munber.org

تۇغۇلـۇپ چـوڭ بولغـان، ياشـلىق دەۋرنـى بـۇ يـەردە ئۆتكۈزگـەن پەيغەمبىرىمىزگە، مەككىدىن ئايرىلىش ناھايىتى ئېغىر كەلدى.

(50 ـ بەتتىكى رەسىم قويۇلدۇ)

www.munber.org

ئىسسىق ـ سوغۇق، ياخشى ـ يامان، ‌بالىلىق ـ ياشلىق دەۋرىدىكى كەچۈرمىشلىرىنى ئۈنتۈپ شەھەرنى تاشلاپ كېتىشكە توغرا كېلەتتى. يەنە بىر تەرەپتىن مەككىدە مۇسۇلمانلارغا قىلىنغان ئەزىيەت داۋام قىلىۋاتاتتى. ئاللاھنىڭ ئەمرلىرىنى بىمالال ئىجرا قىلالمىغان ئىدى. مەككىدىن ئايرىلىش ئۇلار ئۈچۈن ھەرقانچە ئېغىر كەلسىمۇ ئەمما مەدىنە ئۇلار ئۈچۈن ئۈمىد ئىشىكى ئىدى. ئىسلامنى ئېخىمۇ بىمالال تەبلىغ قىلالايتتى. پەيغەمبىرىمىز تۆگىنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ مەدىنىگە كېتىۋاتقاچ بۇلارنى ئويلىغان ئىدى. ئۇ بىر ۋاقىتتا توختىدى. مەككە تەرەپكە ئۇزۇن قارىدى[1] ۋە:

ـ مەككە! سەن مەن ئۈچۈن دۇنيانىڭ ئەڭ گۈزەل شەھىرى، ئەگەر مېنى سەندىن ئايرىمىغان بولسا ئىدى، مەن سەندىن قەتئىي ئايرىلمايتتىم، بىر كۈنى تەكرار ساڭا قايتىپ كېلىمەن ـ دېدى.

ۋەرەقەنىڭ دېگىنىدەك بولدى. پەيغەمبىرىمىز 53 **يېشىدا** ئاتا ـ يۇرتىدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر بولدى.

(51 ـ بەتتىكى رەسىم ئېلىنسا بولىدۇ)

---

[1] ھەزرىتى ئۆمەر جەسۇر ۋە ھەقىقىي ئەركەكلەرگە خاس بولغان بىر ئىنسان ئىدى. ھىجرەت قىلىش ئۈچۈن مەخپىي مەككىدىن ئايرىلىشنى كۆڭلى كۆتەرمىدى. قىلىچى ۋە ئوقيانى ئېلىپ كەبىگە كەلدى ۋە ئۇ يەردىكى كىشىلەرگە: ئى مۇشرىكلار!

مەدىنىگە ھىجرەت قىلىمە، بالىلىرىنى يېتىم، ئاياللىرىنى تۇل، ئانىلىرىنى يىغلىتىشنى خالىغانلار بولسا مەن بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن ئۇدۇلىدىكى تاغدا ساقلايمەن ـ دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كەينىدىن ھېچ بىر ئادەم جاسارەت قىلىپ كېلەلمىدى.

www.munber.org

ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا كۈتىۋاتاتتى

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ۋە سەپەردىكى دوستى ھەزرىتى ئەبۇبەكرى سەۋر تېغىدىكى غاردىن ئايرىلغىلى سەككىز كۈن بولغان ئىدى. كۈندۈزنىڭ كۆيدۈرگۈچى ئىسسىقىدا ئارام ئېلىپ، كېچىدە يولغا يۈرەتتى. جاپالىق بىر سەپەردىن كېيىن مەدىنىگە ئۈچ كىلومېتىر يىراقلىقتىكى قۇبا[1] يېزىسىغا يېتىپ باردى.

مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار، پەيغەمبىرىمىزنىڭ مەككىدىن ئايرىلغانلىق خەۋىرىنى ئاڭلىغان ئىدى. ھەركۈنى مەدىنىنىڭ سىرتىدىكى ئېگىز يەرلەرگە چىقىپ خۇشاللىق كەيپىياتتا پەيغەمبىرىمىزنىڭ يولىغا تەلمۈرەتتى. ئەمما پەيغەمبىرىمىز مەككىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ خەۋىرىنى ئالالمىغان ئىدى. يىراقتىن بۇ سەۋەبتىن خاتىرجەمسىزلىك ئىچىدە پەيغەمبىرىمىزنى ساقلاۋاتاتتى.

بىر كۈنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇرىۋاتقان ۋاقىتتا ئىككى كىشىنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى. كېلىۋاتقانلار پەيغەمبىرىمىز ۋە ھەزرىتى ئەبۇبەكرى ئىدى.

چوڭ ـ كىچىك، قېرى ـ ياش پۈتۈن مەدىنىلىكلەر خۇشاللىقا چۆمگەن ھالدا، قىزغىن كەيپىياتتا پەيغەمبىرىمىزنى قارشى ئالدى. باللارنىڭ ھەممىسى بىرلىكتە:

---

[1] پەيغەمبىرىمىز ھىجرەت جەريانىدا قۇبا بىلەن مەدىنە ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان رانۇنا دېگەن يەرگە كەلگەندە 100 گە يېقىن مۇسۇلمانغا ئىمام بولۇپ جۇمە ئوقۇدى. بۇ تۇنجى جۇمە نامىزى ئىدى. كۈنىمىزدە بۇ يەردىكى مەسچىت جۇمە مەسچىتى دەپ ئاتىلىدىغان بولدى.

www.munber.org

- سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز كەلگەنلىكىڭىزنى قارشى ئالىمىز دەپ چۇقۇراشتى مەدىنە بايرام كەيپىياتقا چۆمدى. مەدىنىگە كەلگەن ۋاقتىدا ھەممە ئادەملەر ئۇنى ئۆيىدە مېھمان بولۇشقا تەكلىپ قىلدى. ھۆرمەت ۋە شەرەپكە ئىگە سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز بىزنىڭ ئۆيگە كەلسىڭىز، دېدى، پەيغەمبىرىمىز بۇ تەكلىپلەر ئالدىدا تۆگىسىنى قويۇپ بەردى ۋە تۆگە قايسى ئۆينىڭ ئالدىدا چۆكسە شۇ ئۆيدە مېھمان بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. چۈنكى بۇنداق قىلغان ۋاقىتتا ھېچكىمنىڭ كۆڭلى ئاغرىمايتتى.

تۆگە مېڭىپ بوش بىر يەرنىڭ ئالدىدا توختاپ ئۇ يەرگە چۆكتى، بۇ يەرگە ئەڭ يېقىن ئۆي ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىنىڭ ئۆيى ئىدى. ئەبۇئەييۇب خۇشاللىقىدا نېمە قىلارىنى بىلەلمىدى. پەيغەمبىرىمىز ۋە ھەزرىتى ئەبۇبەكرنى مېھمان قىلىش ئۇنىڭغا خۇشاللىق ئۈستىگە خۇشاللىق ئېلىپ كېلەتتى.

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ئەبۇ ئەييۇبنىڭ ئۆيىدە بىر مۇددەت مېھمان بولدى.

پەيغەمبىرىمىز مەدىنىگە كەلگەن ۋاقىتتا قىز بالىلار ئۇنى تۆۋەندىكى ناخشا بىلەن قارشى ئالدى.

ئاي تۇغۇلدى ئۈستۈمىزگە،

ئاي تۇغۇلدى ئۈستىمىزگە،

ئاللاھقا دەۋەت قىلىنغاچقا،

شۈكۈر لازىم ئەمدى بىزگە.

سەن قۇياشسەن، سەن ئايسەن،

www.munber.org

سەن نۇر ئۇستىگە ھەم نۇرسەن.
سەن سۈرەييا يۇلتۇزىسەن،
ئەي سۆيۈملۈك، ئەي رەسۇل.

بىزگە ئەۋەتىلگەن ئەلچىسەن!
ئۇلۇغ بىر دەۋەتتە كەلدىڭسەن،
بۇ شەرەپ ھەم بەردىڭسەن،
ئەي سۆيۈملۈك، ئەي رەسۇل!

ھىجرەت جەريانىدا سۆملۈك، پەيغەمبىرىمىزنى، مەدىنىدە ئۆيىدە، مېھمان قىلغان ئەبۇ ئەييۇبنىڭ، قەۋرى ئىستانبۇلدىكى ئەييۇب، سۇلتان جامىسىنىڭ يېنىدادۇر.

www.munber.org

بەشىنچى بۆلۈم

مەدىنە: بىر مەدەنىيەت شەھىرى

بىر مەدەنىيەت بەرپا قىلىنىۋاتىدۇ

مەدىنىنىڭ بۇرۇنقى ئىسمى يەسرىب ئىدى. پەيغەمبىرىمىز ھىجرەت قىلىشتىن ئىلگىرىمۇ بۇ يەر كىشىلەر ئولتۇراقلاشقان يەر ئىدى. يەھۇدىي ۋە ئەرەب قەبىلىلىرى بىللە ياشايتتى. خەلق ئارىسىدا ھەرخىل دىن بار ئىدى. قەبىلىلەر ئوتتۇرىسىدا بىرلىك يوق بولۇپ ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان دۈشمەنلىك مەۋجۇت ئىدى[1].

مەسچىت

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مەدىنىدە تۇنجى ئىشنى مەسچىت سېلىشتىن باشلىدى.

مەسچىت مۇسۇلمانلارنىڭ تۇرمۇشىدا پەقەت ئىبادەت قىلىدىغان يەرلا ئەمەس ئىدى. مەسچىتلەردە، مۇسۇلمانلار ئىبادەت قىلىش بىلەن بىرلىكتە ئۆزئارا سۆھبەتلىشىپ، ئەھۋاللىشاتتى. يېتىم يوقسۇللارغا

[1] پەيغەمبىرىمىزگە مەدىنىگە كەلگەن ۋاقىتتا تۆگىسى چۆككەن بوش يەرگە بىر مەسچىت بىنا قىلدۇردى. بىنا قىلىنغان بۇ مەسچىتنىڭ ئىسمى پەيغەمبەر مەسچىتىدۇر.

www.munber.org

غەمخورلۇق قىلىنىپ، ئۇلارنىلا ھاجىتى راۋا قىلىناتتى. مەسچىتنىڭ يەنە بىر ۋەزىپىسى تەربىيلەش ئورنى ئىدى. مۇسۇلمانلار كۈندىلىك تۇرمۇشتا ئۇچرىغان قىيىنچىلىقلارنى مەسچىتلەردە مۇزاكىرلىشىپ ھەل قىلىش چارىلىرىنى ئىزدەيتتى.

ئەزان

مۇسۇلمانلارنىڭ سانى كۈندىن ـ كۈنگە كۆپىيىۋېرىپ، مەسچىت كىچىك كېلىشكە باشلىدى. نامـاز ۋاقتىلىرىنى بىلدۈرۈش ۋە مۇسۇلمانلارنى ئىبادەتكە چاقىرىش ئۈچۈن ئورتاق بىر ئىشارەتكە ئېھتىياج بار ئىدى. خرىستىئانلار ئىبادەت ۋاقتىلىرىنى داڭ ئۇرۇپ، يەھۇدىيلار كاناي چېلىپ بىلدۈرەتتى. بۇ سەۋەبتىن داڭ ۋە كاناي چېلىنسا بولمايتتى. بايراق ئېسىش ۋە مەشئەل يېقىشمۇ ئۇيغۇن كۆرۈلمىدى[1].

---

[1] ئەزان ئاللاھۇ ئەكبەر (4 قېتىم) ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللاھۇ (ئىككى قېتىم) ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ (ئىككى قېتىم) ھەييە ئەلەسسالاھ (ئىككى قېتىم) ھەييە ئەلەلفەلاھ (ئىككى قېتىم) ئاللاھۇ ئەكبەر (ئىككى قېتىم) لائىلاھە ئىللاللاھ (بىر قېتىم)

مەنىسى: ئاللاھ ئەڭ بۈيۈكتۇر. گۇۋاھلىق بېرىمەن، ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر. گۇۋاھلىق بېرىمەن. مۇھەممەد ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. نامازغا كېلىڭلار، ياخشى ئەمەلگە كېلىڭلار ئاللاھ ئەڭ بۈيۈكتۇر، ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر.

روزا تۇتۇش

روزا تۇتۇش ھىجرەتتىن بىر يېرىم يىل كېيىن تۆۋەندىكى ئايەتلەر بىلەن پەرز قىلىندى. ﴿ئى مۆمىنلەر! گۇناھلاردىن ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە روزا پەرز قىلىنغاندەك سىلەرگىمۇ رامىزان روزىسى پەرز

www.munber.org

زەيدنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ ۋە بەزى ساھابىلار كۆرگەن چۈشلىرى ئاقىلىق بۇ مەسىلىنى ھەل قىلدى. چۈشىدە ئابدۇللاھقا ئەزان سۆزلىرى ئۆگىتىلگەن ئىدى. چۈش كۆرگەنلەرنىڭ ھەممىسى چۈشىنى پەيغەمبىرىمىزگە ئېيتىپ بەردى.

زەيد ساھابىلارنىڭ كۆرگەن چۈشىنى تەستىقلىدى. ئوخشاش سۆزلەر پەيغەمبىرىمىزگە ۋەھيي ئارقىلىق بىلدۈرۈلگەن ئىدى. بۇنىڭغا ئاساسەن پەيغەمبىرىمىز، ھەزرىتى بىلالغا، ئەزان ئۆگىتىشىنى ۋە ئەزاننى ھەزرىتى بىلالنىڭ ئوقۇشىنى تەلەپ قىلدى. چۈنكى ھەزرىتى بىلالنىڭ ئاۋازى جاراڭلىق ۋە چىرايلىق ئىدى. ھەزرىتى بىلال ئەزان ئوقۇدى ۋە گۈزەل ئاۋاز بىلەن مۇسۇلمانلارنى ئىبادەت قىلىشقا چاقىردى.

ئولتۇراق يېرى

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھىجرەت قىلغانلار ئۈچۈن مەدىنىدە يېڭى بىرى ئولتۇراقلىشىش (ماكانلىشىش) پىلانى تۈزدى. مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار قولىدىكى ئارتۇق يەرلەرنى، ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۇسۇلمانلارغا ھەدىيە قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ھەدىيە قىلىنغان يەرلەرگە ھىجرەت قىلغان مۇسۇلمانلارنى ئورۇنلاشتۇردى.

قېرىنداشلىق

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز پۈتۈن مۇسۇلمانلارنىڭ بىرى - بىرى بىلەن ئايرىلماس جان - دوستلاردەك بولۇشىنى ئارزۇ قىلاتتى. چۈنكى

قىلىنىدى﴾ سۈرە بەقەرە 183 - ئايەت.

www.munber.org

مۇشۇنداق بولغاندىلا قىيىنچىلىقلارنى يەڭگىلى بولاتتى. مەككىدىن هىجرەت قىلىپ كەلگەن مۇسۇلمانلار، مۇهاجىرلار، مەدىنىدە ئۆلارنى قارشى ئېلىپ، ياردەم قىلغانلار ئەنسارىلار دەپ ئاتالدى. مۇهاجىرلار مەدىنىدە غۇربەتتە ئىدى. ھەممە نەرسىسى مەككىدە قالغان ئىدى. بەزىسى ئاياللىنى، بالا ـ چاقىلىرىنى، بەزىلىرى مال ـ مۈلكىنى مەككىدە قويۇپ قويغان ئىدى. پەيغەمبىرىمىز ئەنسارىلار بىلەن مۇهاجىرلارنى قېرىنداشلىققا تاللىدى. قېرىنداشلىرى ئېنىق بولغان ۋاقىتتا مۇهاجىرلار قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلدى. ئەنسارىلار بولسا قىيىنچىلىقتا قالغانلارغا ياردەم قىلالىغانلىقى ئۈچۈن كۆڭلى خۇشاللىققا چۆمگەن ئىدى.

بۇنىڭ بىلەن پەيغەمبىرىمىز، مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ـ ئارا ھەمكارلىشىپ ئىچكى ۋە سىرتقى دۈشمەنلەرگە قارشى كۈچلۈك بىر جەمئىيەت بەرپا قىلىشنى ئەمەلگە ئاشۇردى[1].

www.munber.org

[1] مۇهاجىرلاردىن ئابدۇراھمان مۇنداق دەيدۇ: مەدىنىگە هىجرەت قىلغان ۋاقتىمىزدا پەيغەمبىرىمىز مەن بىلەن سەئىدنى قېرىنداش قىلدى. سەئەد ماڭا مۇنداق دېدى: ـ مەن مال جەھەتتىن باي بىر ئادەم، مېلىمنىڭ يېرىمىنى ساڭا ئايرىپ قويدۇم ـ دېدى. ئابدۇراھمان بۇ گەپنى ئاڭلاپ: ئاللاھ مېلىڭنى بەرىكەتلىك قىلسۇن! مېنىڭ بۇنىڭغا ئېھتىياجىم يوق، سىلەرنىڭ ئېلىم ـ سېتىم قىلىدىغان بازىرىڭلار نەدە؟ مېنى ئۇ يەرگە باشلاپ بارساڭ بولىدۇ ـ دېدىم.
سەئەد ئابدۇراھماننى ئەتىگەندە قاينۇقا بازىرىغا ئېلىپ باردى. ئابدۇراھمان تىجارەت قىلىشقا باشلىدى ۋە قىسقا ۋاقىتتا مەدىنىنىڭ ئالدىنقى قاتارىدىكى بايلىرىدىن بىرسى بولۇپ قالدى.

بىرلىكتە ياشاش

مەككىلىك مۇشرىكلار مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن پۇرسەت ئىزدەۋاتاتتى. مۇسۇلمانلار ئۆزئارا بىرلىك، باراۋەرلىكنى قۇرۇپ بولغاندىن كېيىن سىرتقا قارىتارمۇ بىرلىك، باراۋەرلىك بولۇشى لازىملىقىنى ھېس قىلدى.

مەدىنىنىڭ نوپۇسى تەخمىنەن 10 مىڭ ئىدى. نوپۇسنىڭ بىر قىسمىنى يەھۇدىيلاردىن تەشكىل تاپقان ئىدى. يەھۇدىيلار كاتتا نوپۇزغا ئىگە ئىدى. بۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە مەدىنىدە مۇسۇلمان بولمىغان ئەرەبلەرمۇ بار ئىدى.

پەيغەمبىرىمىز بۇ گۇرۇپپىلار بىلەن كۆرۈشۈپ، مەدىنىدە تىنچلىق ۋە بىرلىك ئىچىدە ياشاش زۆرۈرلۈكىنى ئېيتتى. ئۆزئارا كۆرۈشكەندىن كېيىن بۇ گۇرۇپپىلار بىلەن ئوتتۇرىسىدا بىر كېلىشىم ئىمزالاندى. بۇ كېلىشىمگە ئاساسەن مۇسۇلمانلار بىلەن يەھۇدىيلار ئوخشاش ھەققە ئىگە بولىدىغان. ئەگەر بىر يەھۇدىي زىيانغا ئۇچرىسا، مۇسۇلمانلار ئۇچۇنمۇ ئوخشاش ئىجرا قىلىنىدىغان بولدى.

كېلىشىمگە ئاساسەن سىرتتىن كېلىدىغان بىر ھۇجۇمغا قارىتا شەھەرنى بىرلىكتە مۇداپىئە قىلىدىغان بولدى. ئوخشىمىغان پىكىردە بولغانلار بىلەن پەيغەمبىرىمىز ئۆزى كۆرۈشىدىغان بولدى.

www.munber.org

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز بۇ كېلىشىم بىلەن كېلىشمەسلىكلەردە قازى (هاكىم) بولىدىغان بولدى. بۇ كېلىشىمگە ئاساسەن ھەممە ئادەم ئۆز دىنىدا ئەركىن ياشىيالايدىغان بولدى[1].

بۇ كېلىشىم مەدىنىدىكى ئىچكى ئۇرۇشنى توختاتقان ئىدى. نەتىجىدە بۇ كېلىشىمدىن پەيغەمبىرىمىز ۋە مۇسۇلمانلار مەنپەئەتكە ئېرىشتى.

(58 ـ بەتتىكى رەسىم ئېلىنسا بولىدۇ)

---

[1] ھەدىس: پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۆزلىرى ھەدىس دېيىلىدۇ ۋە مۇسۇلمانلار ئۈچۈن قۇرئاندىن كېيىنكى ئىككىنچى كىتابتۇر. ھەدىسلەردىن تاللانمىلار:
ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان، ئاللاھتىن باشقا ئىلاھنىڭ يوقلۇقىغا، مۇھەممەدنىڭ ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىش، ناماز ئوقۇش زاكات بېرىش، رامىزان ئېيىدا روزا تۇتۇش ۋە كۈچى يەتكەنلەر كەبىنى زىيارەت قىلىش.
ئىنسانلارنىڭ ئەڭ پەزىلەتلىكى ئىنسانلارغا پايدىلىق بولغان كىشىلەردۇر.
ئاسانلاشتۇرۇڭلار، تەستلەشتۈرمەڭلار! خوشخەۋەر بېرىڭلار، قاچۇرۇپ قويماڭلار.
پاكىزلىق ئىماننىڭ بىر پارچىسىدۇر. كىچىكلەرنى ياخشى كۆرمىگەن چوڭلارغا ھۆرمەت قىلمىغان بىزدىن ئەمەستۇر.
جەننەت ئانىلارنىڭ ئاياغ ـ ئاستىدىدۇر.

www.munber.org

ھەممە ئادەم مەكتەپلىك بولدى

پەيغەمبەر مەسچىتنى سېلىنىۋاتقان ۋاقىتتا، سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنىڭ تەكلىپىگە ئاساسەن مەسچىتنىڭ يېنىغا بىر ياتاقخانىمۇ قوشۇپ سېلىندى. بۇ يەرگە ”ئەسھابى سۇپپە“ ئىسمى بېرىلدى. بۇ يەر بىر مەكتەپ ۋە ئۇ مەكتەپنىڭ ئوقۇتقۇچىسى پەيغەمبىرىمىز ئىدى. ئوقۇغۇچىلار قۇرئاننى پەيغەمبىرىمىز ئۆزلىرىنى، ئۆزىنى ھەرتەرەپتىن يېتىشتۈرەتتى. بىر تەرەپتىن ئۆگىنىپ يەنە بىر تەرەپتىن ئۆگىتىشكە تەييارلىق قىلاتتى[1].

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مەكتەپ بىلەنلا قانائەتلىنىپ قالماي مەدىنىدە ئوقۇش، ئوقۇتۇش سەپەۋەرلىكىنى باشلىدى. ئەر - ئايال، چوڭ كىچىك ھەممە ئادەم بۇ سەپەرۋەرلىككە قېتىلدى.

---

[1] مۇسۇلمان - مۇسۇلماننىڭ قېرىندىشىدۇر. ئۇنىڭغا زىيان سالمايدۇ. ئۇنى دۈشمەنگە تاپشۇرۇپ بەرمەيدۇ. كىم مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ بىر ئېھتىياجىنى ھەل قىلىپ بەرسە، ئاللاھ ئۇنىڭ بىر ئېھتىياجىنى ھەل قىلىپ بېرىدۇ. كىم بىر مۇسۇلماننى قىيىنچىلىقتىن قۇتقازسا، ئاللاھ ئۇنى بىر قىيىنچىلىقتىن قۇتقۇزىدۇ. كىم بىر مۇسۇلماننىڭ ئەيىبىنى ياپسا ئاللاھ قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ ئېيىبىنى ياپىدۇ. ئەڭ پەزىلەتلىكلىكلار ئەخلاقى ئەڭ گۈزەل بولغىنىڭلاردۇر. دۇرۇسلۇقتىن ئايرىلماڭ چۈنكى دۇرۇسلۇق توغرۇلۇقا، توغرىلىق جەننەتكە ئاپىرىدۇ.
يالغاندىن يىراق تۇرۇڭ، چۈنكى يالغان ئەخلاقسىزلىق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.
سىزنىڭ ئەڭ چوڭ پەزىلەتلىكىڭىز قۇرئاننى ئۆگەنگەن ۋە باشقىلارغا ئۆگەتكەن كىشىدۇر.
قوشنىسى ئاچكەن ئۆزى توق ياتقان بىزدىن ئەمەستۇر.

رامىزان

رامىزان ئېيى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئىبادەت ئېيىدۇر. بۇ ئاينى روزا تۇتۇپ ئۆتكۈزۈش ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىدۇر. روزا تۇتۇش ھىجرەتتىن بىر يېرىم يىلدىن كېيىن مۇسۇلمانلارغا تۆۋەندىكى ئايەت بىلەن پەرز قىلىندى:

﴿ئى مۆمىنلەر! سىزدىن ئىلگىرىكىلەرگە روزا پەرز قىلىنغاندەك، گۇناھ ئۆتكۈزۈشتىن ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگىمۇ پەرز قىلىندى﴾ (سۈرە بەقەرە 183 ـ ئايەت)

پەيغەمبىرىمىز بۇ ئايغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرەتتى، كۈندۈزلىرى روزا تۇتۇپ كېچىلىرى كۆپلەپ ئىبادەت قىلىپ ئۆتكۈزەتتى، يېتىم يوقسۇللارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ، ئۇلارنى داستىخان چاقىراتتى.

قۇرئان بۇ ئايدا قەدىر كېچىسىدە نازىل بولدى. مۇسۇلمانلار بۇ ئاينىڭ ئىبادەت قىلىپ، تەراۋىھ نامىزى ئوقۇپ، دۇئا ئوقۇپ، قۇرئان تىڭشاپ ئۆزئارا ياردەملىشىشلار بىلەن ئۆتكۈزىدۇر.

باي مۇسۇلمانلار، پۇل مىلىدىن مەلۇم مىقداردا يوقسۇللارغا زاكات بېرىدۇ. زاكات ئىسلامنىڭ بەش ئاساسىنىڭ بىرىدۇر ۋە ھىجرەتتىن ئىككى يىل كېيىن پەرز قىلىندى. قۇرئاندا كۆپ يەردە ناماز بىلەن بىرلىكتە بۇيرۇلغان ﴿نامازنى ئاداقىلىڭلار، زاكاتنى بېرىڭلار، رۇكۇ قىلغۇچىلار بىلەن بىللە رۇكۇ قىلىڭلار﴾ (سۈرە بەقەرە 43 ـ ئايەت)

www.munber.org

دۈشمەنلىك داۋام قىلىۋاتىدۇ

مۇسۇلمانلارنىڭ مەككىدە ئۆتكەن ئۆمرى سەۋرى قىلىش بىلەن ئۆتكەن ئىدى. مۇشرىكلاردىن ھەرۋاقىت زۇلۇم ۋە ئەزىيەت كۆرگەن ئىدى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز، مۇسۇلمانلارنى سەۋر قىلىشقا، قاننى قان بىلەن يۇماسلىققا بۇيرىغان ئىدى. مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارنى مەككىدە ياشاشقا ئامالسىز قالدۇرۇپ، بەرداشلىق بېرىش مۇمكىن بولمىغىدەك ئەزىيەتلەرنى قىلغان ئىدى[1].

ئەمما مەدىنىدە ئەھۋال بۇنىڭ ئەكسىچە ئىدى. مەدىنىدە مۇسۇلمانلار بىخەتەرلىكنى ساقلاپ، دۆلەت قۇرۇپ، قوشنىلىرى بىلەن تىنچ ئامانلىق ئىچىدە ياشىغان ئىدى. پەيغەمبىرىمىز ئىسلام دىنىنى ناھايىتى چىرايلىق ئۇسلۇبتا چۈشەندۈرۈپ ئۇسلۇبىدا ھېچقانداق ھېيلە ياكى مەجبۇرلاش ئۇسۇلىنى قوللانمىدى. ئۇ ئۇرۇش قىلىشنى ياخشى كۆرمەيتتى، ئىنسانلارنى بىلىملىك بولۇشقا ۋە قۇرئان ئوقۇشقا چاقىردى. ئىنسانلارنىڭ خالىغان دىنغا كىرىشىگە ئەركىنلىك بەرگەن ئىدى.

مەككىلىك مۇشرىكلار بۇ ئەھۋالدىن رازى ئەمەس ئىدى ۋە مەخپىي رەۋىشتە مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن تەييارلىق قىلىۋاتاتتى. پەيغەمبىرىمىز بۇ خەتەرلىك ئەھۋالنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن مەككىلىكلەرنىڭ تىجارەت يوللىرىنى كونتروللۇققا ئېلىشنى ئۈمىد

---

[1] ئى ئاللاھ! بىزگە دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە گۈزەللىك بەرگىن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن يىراق قىلغىن - سۈرە بەقەرە 201 - ئايەت. *** ئى ئاللاھ! مېنى، ئاتا - ئانامنى ۋە پۈتۈن مۆمىنلەرنى ئەپۇ قىلغىن - سۈرە ئىبراھىم 41 - ئايەت.

www.munber.org

قىلاتتى. ۋە كارۋانلارنىڭ قورال ئېلىپ كېلىپ بۇ قۇراللارنى مۇسۇلمانلارغا قارشى ئىشلىتىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

بەدرى ئۇرۇشى

مەككىلىكلەر بىلەن ئۇرۇش قىلىش ئېھتىمالغا يېقىن ئىدى. بۇ سەۋەبىدىن سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنىڭ يۈرىكى ئاغرىيتتى.

پەيغەمبىرىمىز تەييارلىقنى تۈگىتىپ **305** ساھابە بىلەن بىرلىكتە بەدرى دېگەن يەرگە كەلدى. مۇشرىكلارمۇ **1000** كىشىلىك ئەسكەر بىلەن يولغا چىقتى[1].

بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىغا ھۆزەيفە كەلدى. قوشۇنغا قوشۇلۇش ئۈچۈن دادىسى بىلەن يولغا چىققانلىقىنى، مۇشرىكلارغا تۇتۇلۇپ قالغانلىقىنى ۋە ئىسلام قوشۇنىغا قېتىلمايدىغانلىقى ھەققىدە ۋەدە بەرگەندىلا ئاندىن قويۇپ بېرىلگەنلىكى ئېيتتى.

پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەسكەرگە ئېھتىياجى بار ئىدى. ئەمما پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭ ئۇلارغا بەرگەن ۋەدىسىدە تۇرۇپ، ئۇرۇشقا قاتناشماسلىقىنى، مەدىنىگە قايتىپ كېتىشىنى بۇيرىدى.

---

[1] (ئى يەھۇدىيلار جامائەسى! بەدرى جېڭى ئۈچۈن) ئۇچراشقان ئىككى گۇرۇھتا سىلەر ئۈچۈن ئىبرەت بار. بىرى ئاللاھ يولىدا ئۇرۇشقا گۇرۇھتۇر. يەنە بىرى مۇسۇلمانلارنى (سانىنى) ئۆزلىرىدەك ئىككى باراۋەر ئوپئوچۇق كۆرگەن كاپىرلار گۇرۇھىدۇر. (يەنى ئاللاھ كاپىرلارغا قورقۇنچ سېلىش بىلەن ئۇلارنى ئۇرۇشتىن قول يىغدۇرۇش ئۈچۈن كاپىرلارغا مۇسۇلمانلارنىڭ سانىنى جىق كۆرسەتتى) ئاللاھ خالىغان كىشىگە ياردەم بېرىپ قوللايدۇ. بۇنىڭدا ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ئىبرەت بار. (سۈرە ئالى ئىمران 13 - ئايەت)

www.munber.org

پـەيغەمبىرىمىز يـىراقتىن كېلىۋاتقـان كۆچلـۈك مۇشـرىك قوشـۇنىنى كۆرۈپ:

- "ئى ئاللاھ! قۇرەيشلىكلەر كىبىر ۋە مەغرۇرانە كېلىۋاتىدۇ. ساڭا قارشى چىقىۋاتىدۇ. سېنىڭ پەيغەمبىرىڭنى يالغانغا چىقىرىۋاتىدۇ. ئى ئاللاھ! بىزگە ياردەم قىلغىن! ئەگەر بۇ بىر قىسىم مۇسۇلمان ھالاك بولىدىغان بولسا بۈگۈندىن كېيىن يەر يۈزىدە ساڭا ئىبادەت قىلىدىغان ھېچكىم قالمايدۇ" دەپ يالۋۇردى.

پـەيغەمبىرىمىز مـەدىنىدە ئىسـلام قوشـۇنىنى تەرتىپكە سالدى. تۇرۇۋاتقان يېرى قۇملۇق ئىدى. بۇنىڭغا ئاساسەن ساھابىلەردىن خۇبابە پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىغا كېلىپ:

- بۇ يەردە تۇرۇشنى ئاللاھنىڭ بۇيرىقى بويىچە تاللىدىڭمۇ ياكى ئۆز قارارىڭ بىلەن تاللىدىڭمۇ؟ - دەپ سورىدى. پەيغەمبىرىمىز ئۆز قارارى بويىچە تاللىغانلىقىنى ئېيتقاندا:

- جەڭ ئۈچۈن بۇ يەر ئۇيغۇن ئەمەس، رۇخسەت قىلغىن، شۇ بەدرى قۇدۇقلىرىنىڭ[1] يېنىغا بېرىپ ئورۇنلىشايلى! ئەتراپىدىكى باشقا قۇدۇقلارنى كۆمۈۋېتەيلى - دېدى. پەيغەمبىرىمىز بۇ پىكىرگە قوشۇلدى. قوشۇن تېزلىكتە بەدرى قۇدۇقلىرىنىڭ يېنىغا ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبىرىمىز ئەنسارىلار ۋە مۇھاجىرلارنى يىغىپ ئۇلار بىلەن جەڭ ھەققىدە مەسلىھەتلەشتى. ئۇلارغا مەسلىھەتلەشكەندىن

---

[1] بەدرىدە قولغا چۈشكەن ئەسىرلەر ھەققىدە پەيغەمبىرىمىزنىڭ بىر پىكرى بار ئىدى. "ئوقۇش - يېزىشنى بىلىدىغانلار ئۇ مۇسۇلمانلارنىڭ بالا - چاقىلىرىغا ئوقۇش - يېزىشنى ئۆگەتسە قويۇۋېتىلىدۇ" دېدى. بۇنىڭ بىلەن ئەسىرلەر ئەركىنلىككە چىقاتتى ۋە بالىلار ئوقۇش - يېزىشنى ئۆگەنگەن بولاتتى.

www.munber.org

كېيىــن ئۇلارنىــڭ ھەممىســى پەيغەمبىرىمىزگــە بولغــان ســاداقىتىنى بىلدۈردى.

سۈيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز پۈتۈن تەييارلىقلارنى تۈگىتىپ بولغاندىن كېيىــنمۇ ئــۇرۇش قىلىشــنى خالىمــايتتى. ھــەرزىتى ئۆمــەرنى دۈشــمەن تەرەپكە ئــەۋەتىپ ئۇلارغا ئۇرۇشــتىن ۋازكېــچىش تەكلىپــىنى بــەردى. مۇشــرىكلار، مۇســۇلمانلارنى ئــاجىز ھېســابلاپ، بــۇ پۇرســەتتىن پايدىلىنىپ ئۇلارنى يوقىتىشنى ئويلايتتى[1].

ئۇرۇش باشــلىدى ۋە تــۆت ـ بــەش سائەتتىن كېيىــن ئاخىرلاشــتى. مۇشرىكلار قوشۇننى تارقىتىلىپ ئېغىر زىيان تارتتى. مۇسۇلمانلاردىن 14 كىشى شېھىت بولــدى. مۇشــرىكلاردىن ئەبۇجەھىل بىلــەن بىرلىكتە 70 كىشى ئۆلتۈرۈلدى. جانابى ئاللاھ ياردەم ئــەۋەتىپ، پــەيغەمبەرنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلغان ئىدى.

ئېپىنىشلىق ئاپىچىق ساۋاق: ئوھۇد

بــەدرى ئۇرۇشــىدىن كېيىــن بىــر يىــل ئۆتتى، مەدىنىگــە مــەككىلىك مۇشــرىكلارنىڭ ھۇجــۇم قىلىدىغــان خــەۋىرى كــەلدى. بــۇ ھەقتــە مۇســۇلمانلارنىڭ پــىكرىنى ئــېلىش ئۈچــۈن بىــر يەرگــە چــاقىرىلدى. پــەيغەمبىرىمىزنىڭ تاغىســى ھــەمزە ســۆز قىلىــپ، جــەڭنىڭ مەدىنــە سىــرتىدا بولۇشــىنى تەلــەپ قىلــدى. بــەزى ياشــلار ھــەمزىنىڭ پــىكرىنى قولــلىــدى. ئــەمما پــەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇداپىــئە ئۇرۇشــى ئــېلىپ بېرىش پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويىدى. ئوتتۇرىغا قويۇلغان پىكىرلەر ئىچىدە

---

[1] مۇســۇلمانلار، بــەدرى غەلىبىســى بىلــەن ئــاۋازىنى پــۈتۈن ئەرەبىســتانغا ئاڭلاتتى. بۇنىڭ بىلەن ئىسلامىيەتنىڭ تارقىلىش دەۋرى باشلاندى.

www.munber.org

ئۈرۈشۈشىنى خالايدىغانلار كۆپ سانلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، مۇشرىكلارنى مەدىنە سىرتىدا كۈتۈپ تۇرۇش قارار قىلىندى.

بۇ ۋاقىتتا مەدىنىگە، تولۇق قوراللانغان ئۈچ مىڭ كىشىلىك مەككە قوشۇنىنىڭ كېلىۋاتقان خەۋىرى كەلدى. مۇشرىكلار بەدرى مەغلۇبىيىتىنىڭ ئىنتىقامىنى ئېلىشقا كەلگەن ئىدى.

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە دوستلىرى جۈمە نامىزىدىن كېيىن يولغا چىقتى. ئەتىسى ئەتىگەن بامدات ۋاقتىدا ئوھۇد تېغىغا[1] يېتىپ كەلدى. مۇسۇلمانلار مىڭ كىشى ئىدى. ئەمما يولدا **300** كىشى ئۇرۇشتىن ۋاز كېچىپ ئايرىلغان ئىدى. بۇ ئايرىلغانلار، كۆرۈنۈشتە مۇسۇلمان، ئەمەلىيەتتە مۇسۇلمان ئەمەس ئىدى. مەقسىتى مۇسۇلمانلارنى قورقۇتۇش ۋە ئۈمىدسىزلەندۈرۈش ئىدى. بۇ خىل كىشىلەر مۇناپىق دېيىلىدۇ.

تارىخ مىلادىي **625** ـ يىلىنى كۆرسىتىۋاتاتتى. ئوھۇد دەپ ئاتالغان ۋە مەدىنىگە يېقىن بىر يەردە ئىككى قوشۇن سەپ تۈزدى.

---

[1] ئوھۇد ئۇرۇشى جەريانىدا مۇشرىك قوشۇنىنىڭ قوماندىنى ئەبۇسۇفيان جەڭ باشلاشتىن ئىلگىرى ئەنسارلاردىن تۆۋەندىكى تەكلىپلەرنى بەردى:
ـ مەدىنىلىكلەر، بىزنىڭ سىلەر بىلەن ئىشىمىز يوق، مۇھەممەد بىلەن بىزنىڭ ئىشىمىز بار. سىز مەدىنىلىكلەر بۇ يەردىن چىقىپ كېتىڭلار ـ دېدى. ئەنسارلار بۇ تەكلىپنى غەزەپ بىلەن رەت قىلدى.
پەيغەمبىرىمىز ئوھۇد جېڭىدا يارىلانغان ۋاقىتتا يېنىدىكى مۇسۇلمانلار ئۇنىڭدىن مۇشرىكلارغا بەددۇئا قىلىشنى تەلەپ قىلدى. پەيغەمبىرىمىز مەن ھېچ بىر ئىنسانغا بەددۇئا قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتىلمىدىم، مەن ئىنسانلارنى توغرا يولغا چاقىرىش ئۈچۈن رەھمەت ئەلچىسى قىلىپ ئەۋەتىلدىم ـ دېدى. ئاللاھ ئۇلارغا توغرا يولنى كۆرسەتسۇن! ئۇلار ھەقىقەتنى بىلمەيدۇ دەپ دۇئا قىلدى.

www.munber.org

مۇشرىكلارنىڭ مەدىنىگە يېقىنلاپ كېلىشىدىكى مەقسىتى، مۇسۇلمانلارنى يەڭگەندىن كېيىن مەدىنىگە كىرىپ، مەدىنىنى بۇلاڭ ـ تالاڭ قىلىش ئىدى.

پەيغەمبىرىمىز بۇنىڭغا قارىتا پۈتۈن تەدبىرلەرنى ئېلىپ، ئەڭ كىچىك خەتەرلەرگىمۇ چارە ئويلاپ قويغان ئىدى. ئەڭ ئۇستا ئوقيا ئاتقۇچىلارنى تاللاپ سول تەرەپتىكى ئېگىزلىككە ئورۇنلاشتۇردى. قوماندانلىققا جۇبەير ئوغلى ئابدۇللاھنى تەيىنلىدى ۋە:

ـ بىز ئوقلىرىڭلار بىلەن، ئاتلىق مۇشرىكلاردىن قوغداڭلار، ئۇلارنىڭ ئارقىمىزدىن كېلىپ بىزگە ھۇجۇم قىلىشىغا يول قويماڭلار، جەڭدە يەڭسەك ياكى يېڭىلسەك ئورنىڭلاردىن ئايرىلماڭلار، ئۆلتۈرۈلگەنلىكىمىزنى كۆرسەڭلارمۇ، بىزگە ياردەمگە كەلمەي، يېرىڭلاردا مىدىرلىماي تۇرۇڭلار ـ دېدى.

ئۇرۇش باشلاندى. بىر نەچچە سائەتتىن كېيىن مۇشرىكلار يېڭىلىشقا باشلىدى. ئەمما بىر مۇددەتتىن كېيىن ئۇرۇشنىڭ ئەھۋالى ئۆزگەردى. مۇسۇلمانلار، مۇشرىك ئىككى قوشۇنىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قالدى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېگىزلىككە ئورۇنلاشتۇرغان ئوقياچىلار، نېمىلا بولمىسۇن مۇسۇلمانلار جەڭدە غەلىبە قىلدى دەپ يەرلىرىدىن ئايرىلغان ئىدى.

پەيغەمبىرىمىزنى بۇيرىقىغا بويسۇنماسلىقنىڭ زىيىنى ناھايىتى ئېغىر بولدى. بۇ جەڭدە ھەزرىتى ھەمزە بىلەن بىرلىكتە 70 كە يېقىن مۇسۇلمان شېھىت بولغان ئىدى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنىڭ كالپۇكى يېرىلىپ، چىشى سۇنۇپ، كەتتى. مۇسۇلمانلار ئوھود تېغىغا چىقىۋالغاندىن كېيىن قورشاۋدىن قۇتۇلدى. مۇشرىكلار مەدىنىگە

www.munber.org

كىرمەي، بەدرى مەغلۇبىيىتىنىڭ ئىنتىقامىنى ئالدۇق، دەپ مەككىگە قايتتى.

مۇسۇلمانلار تاغدىن پەسكە چۈشۈپ جەڭ مەيداندا قارىغان ۋاقىتتا شېھىت بولغان پۈتۈن مۇسۇلمانلارنىڭ جەسەتلىرىنىڭ پارچىلانغانلىقىنى كۆردى. جەسەتلەرنى ئۇرۇش مەيدانىغا دەپنە قىلىپ قايغۇدىن يۈرەكلىرى پارە ـ پارە ھالەتتە مەدىنىگە قايتىپ كەلدى.

ھەرخىل سۈيىقەستلەر

مەدىنە كۈچلىرى ئوھۇد مەغلۇبىيىتىنىڭ كۆز يېشى بىلەن تولغان ئىدى. مۇسۇلمانلار ئوھۇد ئۇرۇشىدا ئېغىر زىيان تارتقان ئىدى. ئەمما، پەيغەمبىرى يېنىدا ئىدى. ئۇنىڭ سۆزنى تىڭشاشنىڭ قانچىلىك مۇھىملىقىنى تونۇپ يەتكەن ئىدى. بۇنىڭ بىلەن ھايات داۋام قىلماقتا ئىدى.

بۇ ۋاقىتتا مەدىنىگە بىرسى كەلدى ۋە پەيغەمبىرىمىزدىن ئۆز قەبىلىسىگە ئىسلامنى تەبلىغ قىلىدىغان تەبلىغچىلەر ئەۋەتىشىنى تەلەپ قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭدىن ئەۋەتىلگەن تەبلىغچىلەرنى قوغداش لازىملىقى ھەققىدە ۋەدە ئالدى. ئۇ ئادەم ۋەدە بەرگىنىدىن كېيىن پەيغەمبىرىمىز سۈپپە مەكتىپىدىن ياخشى يېتىشكەن 70 كىشىنى ئەۋەتتى.

بۇ 70 كىشى بىرى مائۇنە دېگەن يەردە يوشۇرنۇپ ياتقان كىشىلەر تەرىپىدىن ھۇجۇمغا ئۇچراپ، ئۆزلىرىنى قوغداش پۇرسىتىگە ئىگە بولالماي شېھىت قىلىندى.

*****

www.munber.org

رەجىئى دېگەن يەردىمۇ مۇسۇلمانلارغا سۇيىقەست قىلىنىپ سەككىز مۇسۇلمان شېھىت بولغان ئىدى. خۇبەيب ۋە زەيد ئەسىرگە چۈشكەن ئىدى. ئەسىر ئالغۇچىلار بۇ ئىككى كىشىنى مەككە مۇشرىكلىرىغا ساتتى. مۇشرىكلار خۇبەيبنى شېھىت قىلدى. زەيدنى شېھىت قىلىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭدىن:

— ھازىر مۇھەممەدنىڭ سېنىڭ ئورنىڭدا بولۇشىنى خالامسەن؟ - دەپ سورىدى. زەيد ئۇلارغا:

— قەسەم قىلىمەنكى! مەن ئۇنىڭ بۇ يەردە بولۇشىنى ئەمەس پۇتىغا بىر تىكەننىڭ كىرىپ كېتىشىگىمۇ بەرداشلىق بېرەلمەيمەن - دېدى. بۇ ساداقەتنى كۆرگەن مۇشرىكلار:

— دوستلىرى، مۇھەممەدنى نىمانداق ياخشى كۆرىدىغاندۇ؟ بىز بۇخىل سۆيگۈنى كۆرمىگەنىدۇق - دېيىشىدىن ئۆزلىرىنى تۇتالمىدى.

مۇشكۇل ئىمتىھان ئەنىەك

ئۇھۇد ئۇرۇشى بولۇپ ئۆتكىنىگە ئىككى يىل بولغان ئىدى. مۇشرىكلارنىڭ مەككىدىن 10 مىڭ كىشىلىك بىر قوشۇن بىلەن يولغا چىققانلىق خەۋىرى كەلدى. مەككىلىك مۇشرىكلار بىكار تۇرمايتتى. پەيغەمبىرىمىز تېزلىكتە دوستلىرىنى مەسچىتكە يىغدى. ئۇرۇش ھەققىدە نېمە قىلىش لازىملىقىنى مۇزاكىرە قىلدى. ئەسلى ئىرانلىق بولغان سەلمان:

www.munber.org

- ئىراندا بۇ خىل خەتەرگە دۇچ كەلگەن ۋاقىتتا شەھەرنىڭ ئەتراپىغا خەندەك[1] قازىمىز، بۇ يەردىمۇ خەندەك قازساق - دېدى. بۇ پىكىرگە كۆپچىلىك قوشۇلدى.

مەدىنىنىڭ ئەتراپىغا خەندەك قېزىش كېرەك ئىدى. ئىشقا تېزلىكتە باشلاندى. كىچىككەندىمۇ بىر ھەپتە ئىچىدە خەندەك قېزىلىپ بولۇشى كېرەك ئىدى. ھەر كۈنى كۈن چىقىشىدىن باشلاپ ئاخشامغىچە خەندەك قېزىش باشلاندى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزمۇ دوستلىرى بىلەن بىرلىكتە خەندەك قېزىپ دوستلىرىغا مەدەت بەردى.

بىر ھەپتىدىن كېيىن قېزىلغان خەندەكنىڭ ئۇزۇنلىقى بەش يېرىم كىلومېتىرغا يەتتى، كەڭلىكى بىر ئات سەكرەپ ئۆتەلمەيدىغان، چوڭقۇرلۇقى بىر ئات ئىچىگە چۈشكەندە چىقالمايدىغان دەرىجىدە قېزىلدى.

پەيغەمبىرىمىز **3000** كىشىنى شەھەرنىڭ ھەرقايسى تەرەپلىرىگە ئورۇنلاشتۇردى. قوشۇننى ئۇرۇش ھالىتىگە ئەكەلدى. بۇ ۋاقىتتا مۇشرىكلارمۇ كەلگەن ئىدى. مۇشرىكلار مەدىنىدىكى يەھۇدىيلار ۋە مۇسۇلمان بولمىغان ئەرەبلەرنىمۇ بىللە ئېلىپ كەلگەن ئىدى. مۇشرىكلار خەندەكنى كۆرۈپ نېمە قىلىشنى بىلەلمىدى. چۈنكى ھازىرغىچە بۇنداق بىر نەرسىنى كۆرۈپ باقمىغان ئىدى.

---

[1] خەندەك قېزىش: جابىر مۇنداق دەيدۇ: - خەندەك قېزىۋاتقان ۋاقىتتا بىر قاتتىق نەرسىگە يولۇقتۇق، بۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇقتۇردۇق. پەيغەمبىرىمىز بازغاننى ئېلىپ خەندەككە چۈشتى، پەيغەمبىرىمىز بىلەن بىرلىكتە ئۈچ كۈندىن بېرى بىر نەرسە يېمىگەن ئىدۇق. ئەمما ئۇ يەرگە بازغاننى قاتتىق سىلىش بىلەن قاتتىق خاداتاش قۇمدەك چېچىلىپ كەتتى.
-

www.munber.org

ئۇرۇش باشلاندى، ئۇرۇش بەزى ۋاقىتلاردا ئەۋجگە چىقتى، بەزى ۋاقىتلاردا پەسلەپ قالدى. ئۇرۇش **27** كۈن داۋام قىلدى. بىر نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەن مۇشرىكلار قۇرۇق قول مەككىگە قايتتى. جەڭ ئاخىرلاشتى، مۇسۇلمانلار يەنە بىر غەلىبىنى قولغا كەلتۈردى[1].

(68 ـ بەتتىكى رەسىم قويۇلىدۇ)

[1] خەندەك ئۇرۇشى قۇرئان كەرىمدە مۇنداق چۈشەندۈرۈلگەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! اﷲ نىڭ سىلەرگە بەرگەن نېمىتىنى ئەسلەڭلار، ئۆز ۋاقتىدا ئۈستۈڭلارغا (كۇففارلاردىن ئۇيۇشقان ئۇرۇشقۇچى) قوشۇن كەلگەن ئىدى. بىز ئۇلارغا قارشى بوران ۋە سىلەرگە كۆرۈنمەيدىغان قوشۇن (يەنى پەرىشتىلەرنى) ئەۋەتتۇق، اﷲ سىلەرنىڭ قىلغان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. ئەينى ۋاقىتتا ئۇلار يۇقىرى تەرىپىڭلاردىنمۇ، تۆۋەن تەرىپىڭلاردىنمۇ (ھۇجۇم قىلىپ) كەلگەن ئىدى. بۇ چاغدا كۆزۈڭلار چەكچىيىپ قالغان، يۈرىكىڭلار ئاغزىڭلارغا قاپلىشىپ قالغان، اﷲ ھەققىدە تۈرلۈك گۇمانلاردا بولغان ئىدىڭلار. بۇ يەردە مۆمىنلەر سىنالغان ۋە (بېشىغا كەلگەن كۈننىڭ قاتتىقلىقىدىن گويا ئۇلارنى يەر سىلكىگەندەك) قاتتىق تەۋرىنىشكە ئۇچرىغان ئىدى﴾ سۈرە ئەھزاب 9 ـ 11 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

ئالتىنچى بۆلۈم

ئۆيگە قايتىش

ھۇدەيبىيە كېلىشىمى

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز بىر كۈنى ناھايىتى خۇشال ئىدى. بۇ خۇشاللىقنىڭ سەۋەبىنى دوستلىرىغا ئېيتتى ”ئەتە، مەككە ۋە كەبىنى زىيارەت قىلىشقا بارىمىز“ دېدى. بۇ خەۋەر مۇھاجىرلار ئۈچۈن ناھايىتى مۇھىم ئىدى. چۈنكى مەككىدىن ئايرىلغىلى ئالتە يىل بولغان ئىدى ۋە داۋاملىق مەككىنى سېغىناتتى. مەككە كوچىلىرىنى ئايلىنىپ، بالىلىق ۋە ياشلىق دەۋرىنى ئۆتكۈزگەن بۇ يەرلەرنى قاتتىق كۆرگۈسى كەلگەن ئىدى.

پەيغەمبىرىمىز 1500 ساھابە بىلەن بىرلىكتە يولغا چىقتى. يولدا ئانىسىنىڭ قەبرىسىگە بېرىپ دۇئا قىلدى.

مەككىگە يېقىن ھۇدەيبىيەگە[1] چېدىر تىكتى. پەيغەمبىرىمىز مەككىگە ھەزرىتى ئوسماننى ئەلچى قىلىپ ئەۋەتتى. ئۇرۇش ئۈچۈن

[1] ئاللاھ مۆمىنلەردىن ھەقىقەتەن رازى بولدى ﴿اللہ مۆمىنلەردىن ھەقىقەتەن رازى بولدى، (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار (ھۇدەيبىيەدە) دەرەخ (سايىسى) ئاستىدا ساڭا بەيئەت قىلدى. اللہ ئۇلارنىڭ دىلىدىكىنى (يەنى راستلىق بىلەن ۋاپانى) بىلدى، اللہ ئۇلارغا (ئۇلار بەيئەت قىلىۋاتقاندا) تەمكىنلىك چۈشۈرۈپ بەردى ۋە ئۇلارنى يېقىن غەلىبە (يەنى خەيبەرنىڭ پەتھى قىلىنىشى) بىلەن ۋە ئۇلار ئالىدىغان نۇرغۇن غەنىمەتلەر بىلەن مۇكاپاتلىدى.

www.munber.org

كەلمىگەنلىكىنى، رۇخسەت قىلسا كەبىنى تاۋاپ قىلىپ قايتىپ كېتىدىغانلىقىنى مەككىلىكلەرگە بىلدۈرۈشنى ئوسماندىن ئېيتتى. ھەزرىتى ئوسمان مەككىگە باردى. ئەمما قايتىپ كېلىشى كېچىكتى. ئەتراپقا ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىك خەۋىرى تارقالدى.

ئۇلار ئۇرۇشۇش ئۈچۈن كەلمىگەن ئىدى. ئەمما ئۇرۇش بولۇپ قېلىش ئېھتىمالى بار ئىدى. پەيغەمبىرىمىز دوستلىرىنى يىغدى. دوستلىرى پەيغەمبىرىمىز بىلەن بىللە ئۆلگىچە ئۇرۇش قىلىشقا ۋەدە بەردى.

بىر مۇددەتتىن كېيىن ھەزرىتى ئوسماننىڭ ساق ـ سالامەت ئىكەنلىكى خەۋىرى كەلدى. ھەزرىتى ئوسمان مەككە مۇشرىكلىرىنىڭ ۋەكىللىرى بىلەن بىرگە كەلدى.

مەككىلىك ۋەكىللەر مۇسۇلمانلارنىڭ مەككىگە كىرىشىگە يول قويمايدىغانلىقىنى ۋە كېلىشىم تۈزۈشنى تەكلىپ قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ۋەكىللەر بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن كېلىشىم تۈزۈشكە قوشۇلدى. ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا كېلىشىم ئىمزالاندى. مۇسۇلمانلارنىڭ كۆڭلى يېرىم ئىدى. ئۇلار مەككىگە شۇنداق يېقىن كېلىپ قالغان تۇغرۇلۇق بۇ يەرگە كىرەلمىگەن ئىدى.

كېلىشىمگە ئاساسەن، مۇسۇلمانلار بۇ يىل كىرەلمەيدۇ. ئەمما كېلەر يىلى كەبىنى تاۋاپ قىلسا بولىدۇ، دېيىلگەن ئىدى. مۇسۇلمانلارنى كۆڭلىنى قاتتىق يېرىم قىلغان ئەسلى سەۋەب بولسا كېلىشىمدە دېيىلگەن "قۇرەيشتىن بىر كىشى مۇسۇلمان بولۇپ مەدىنىگە ئىلتىجا قىلسا، قوبۇل قىلىنمايدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە مەككىگە

الله غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾ (سۈرە فەتھە 18 - 19 - ئايەتلەر)

www.munber.org

ئىلتىجا قىلغان ھەرقانداق بىر مۇسۇلمان قايتۇرۇپ بېرىلىدۇ“ دېگەن ماددىلار ئىدى.

بۇ ماددا مۇسۇلمانلارغا بەك ئېغىر كەلگەن ئىدى. ئەتراپىنى جىمجىتلىق قاپلىدى.

بۇ ۋاقىتتا باش ـ ئاياقلىرى زەنجىر بىلەن كىشەللەنگەن بىر ئادەم بىھوش ھالەتتە يانلىرىغا كەلدى. قان ـ تەرگە چۆمۈلگەن ئەبۇجەندەل ئىدى. سۇھەيل ئوغلى مۇسۇلمان بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى ئۆيىگە سولاپ قويۇپ پۇت ـ قوللىرىغا زەنجىر سالغان ئىدى. ئۇ بىر ئامال قىلىپ قېچىپ كەلگەن ئىدى. دادىسى ئوغلۇغا يېقىنلىشىپ بويىنىدىكى زەنجىردىن تۇتۇپ، يۈزىگە قاتتىق بىر كاچات ئۇردى ۋە پەيغەمبىرىمىزگە قاراپ:

ـ ئوغلۇم كېلىشتىن ئىلگىرى كېلىشىم تۈزۈلگەن ـ دېدى.

پەيغەمبىرىمىز گەپ قىلماي كېلىشىم تۈزۈلگەنلىكىنى تەستىقلىدى. سۇھەيل:

ــ ئۇنداق بولسا، ئۇنى ماڭا قايتۇرۇپ بەرگىن ــ دېدى. بۇ ۋاقىتتا ئەبۇجەندەل:

ـ مۇسۇلمانلار! سىلەر، ماڭا زۇلۇم قىلسۇن، مېنى دىندىن ياندۇرسۇن دەپ مۇشرىكلارغا قايتۇرۇپ بېرەمسىلەر؟ دەپ پەرياد قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ئەبۇجەندەلنىڭ دادىسىنى بىر تەرەپكە چاقىرىپ تۇرۇپ، ئوغلىنى قويۇپ بېرىشىنى تەلەپ قىلدى. ئەمما ئەبۇجەندەلنىڭ ئاتىسى بۇنى قوبۇل قىلمىدى. پەيغەمبىرىمىز ئەبۇجەندەلگە قاراپ:

www.munber.org

ـ ئەبۇجەھىلدىن سەۋر قىلغىن! شەك شۈبھىسىزكى ئاللاھ ساڭا ۋە ساڭا ئوخشاش قىيىنچىلىقلاردا قالغانلارغا بىر چىقىش يولى بېرىدۇ. بىز بۇ ئىنسانلار بىلەن كېلىشىم تۈزدۇق ۋە ئۇلارغا ۋەدە بەردۇق، ئۇلارمۇ بىزگە ۋەدە بەردى. بۇ ئەھۋالدا ۋەدىمىزدىن يانساق بولمايدۇ. ۋەدىمىزگە خىلاپلىق قىلىش بىزگە ياراشمايدۇ ـ دېدى ۋە ئەبۇجەھىلنى قايتۇرۇپ بەردى.

بۇ ئەھۋال مۇسۇلمانلارنى قاتتىق ئازابلىرى ئۇلار ھەم مەككىگە كىرەلمىدى. ئەمما مۇشرىكلار ئۇلارنى رەسمىي تونۇغان ئىدى.

نىشان: پۈتۈن دۇنيا

ھۆدەيبىيە كېلىشىمى ئىمزالانغاندىن كېيىن تىنچلىق ۋە خاتىرجەملىك مەيدانغا كەلدى. پەيغەمبىرىمىز بۇ پۇرسەتتىن ناھايىتى ياخشى پايدىلاندى. ھەبەشىستان، ئىران ۋە باشقا يەرلەرگە ئەلچىلەر ئارقىلىق مەكتۇپ ئەۋەتىپ دۆلەت رەئىسلىرىنى ئىسلامغا چاقىردى. مەقسەت ئىسلامنىڭ چاقىرىقىنى پۈتۈن دۇنياغا تونۇتۇش ئىدى[1].

ۋىزانتىيە ئىمپېراتورى ھىراكلىيوس ئەلچىنىڭ ئېلىپ كەلگەن مەكتۇپىنى ئېچىپ ئوقۇدى.

ـ بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم، ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋەپەيغەمبىرى مۇھەممەددىن ۋىزانتىيە ئىمپېراتۇرى ھىرەقلىگە: ھىدايەتكە ئېرىشكەنلەرگە سالام بولسۇن! سىنى ئىسلامغا چاقىرىمەن ئىسلامنى قوبۇل قىلىپ نىجاتلىققا ئېرىشىسەن. ئاللاھ ساڭا ئىككى ھەسسە

(1) (ئى مۇھەممەد!) سېنى بىز پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق.

www.munber.org

مۇكاپ بەرسۇن، ئەگەر قوبۇل قىلمىساڭ خەلقىنىڭ گۇناھىغا سەن مەسئۇل بولىسەن. ”ئى ئەھلى كىتاب!“ سىلەر بىلەن بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدا ئورتاق بولغان سۆزگە كېلەيلى! پەقەت ئاللاھقا قۇللۇق قىلايلى! ئۇنىڭغا ھېچ بىر نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيلى، ئاللاھنى تاشلاپ قويۇپ بىر ـ بىرىمىزنى ئىلاھلاشتۇرمايلى، ئەگەر يۈز ئۆرۈسەڭلار بىزنىڭ مۇسۇلمانلىقىمىزغا شاھىت بولۇڭلار“ ھىراكلىيوس مەكتۇپتىن ئوقۇغانلىرىنى ۋە ئەتراپىدىن ئاڭلىغان خەۋەرلەردىن ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە قايىل ئىدى. بۇ ھەقتە مەسلىھەتچىلىرى بىلەن كۆرۈشتى. مەقسىتى ئىسلامنى قوبۇل قىلىش ئىدى. پەقەت مەسلىھەتچىلىرىنىڭ قارشى چىقىشىغا قاراپ ئىسلامنى قوبۇل قىلىشتىن ۋاز كەچتى. ئەلچىگە ياخشى مۇئامىلە قىلىپ ھەدىيەلەر بىلەن يولغا سېلىپ قويدى.

مەككىنىڭ پەتھى قىلىنىشى ۋە ئۆيگە قايتىش

ھۇدەيبىيە كېلىشىمى ئىمزالانغىلى ئىككى يىل بولدى. مۇشرىكلار كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىشقا باشلىدى ۋە كېلىشىمنى بۇزدى. بۇنىڭغا ئاساسەن پەيغەمبىرىمىز ئون مىڭ كىشىلىك بىر قوشۇن تەييارلاپ مەككىگە قاراپ مەخپىي يولغا چىقتى. مەقسىتى ئۇرۇش قىلماي ۋە قان تۆكمەي مەككىنى پەتھى[1] قىلىش ئىدى.

مەقسىتىگە ئېرىشتى. ئۇرۇش بولماستىن مەككە پەتھى قىلىندى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز 53 يىل ياشىغان، بالىلىق ۋە ياشلىق دەۋرى

---

[1] پەيغەمبىرىمىز قوشۇنىنىڭ بېشىدا مەككىنى پەتھى قىلىشقا كېتىۋاتقاندا بىر ئىت كۆردى. دوستلىرىدىن بىرسىنى ئىتنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپ ئۇنىڭغا ھەرقانداق كىشىنىڭ چېقىلماسلىقىنى بۇيرىدى.

www.munber.org

بۇ يەردە ئۆتكەن ئاتا يۇرتى مەككىنى پەتھى قىلغان ئىدى. بۈيۈك غەلىبە ئۈچۈن ئاللاھقا شۈكرى قىلدى. ئۇ مەككىگە غەلىبە قازانغان بىر قوشۇن قوماندانىنىڭ مەغرۇر قىياپىتى بىلەن ئەمەس، ئەكسىچە بېشىنى مىننەت ۋە شۈكۈر بىلەن ئىگىپ كەمتەرلىك بىلەن كىردى.

ناماز پىشىنىنىڭ ۋاقتى كەلگەندە ھەزرىتى بىلال كەبىنىڭ ئۈستىگە چىقىپ چىرايلىق ئاۋازى بىلەن ئەزان ئوقۇدى، پەيغەمبىرىمىز نامازغا ئىماملىق قىلىپ بولغاندىن كېيىن خەلققە سۆزلەپ:

نېمە دەيسىلەر، ھازىر سىلەرگە مېنى نېمە قىلىدۇ. دەپ ئويلاۋاتىسىلەر؟ دەپ سورىدى.

ئۆزىگە ۋە ساھابىلىرىغا ئىگىلىرى زۇلۇم ۋە ئەزىيەت قىلغانلار، ھازىر چارىسىز قالغان[1] ھالدا:

---

[1] پەيغەمبىرىمىز ھۇنەين ئۇرۇشىدىن كېيىن ئۇرۇش غەنىمەتلىرىنى تارقاتتى. مۇسۇلمان بولمىغان قۇرەيشنىڭ ئالدىنقى قاتاردىكى كىشىلىرىگە مۇسۇلمانلارغا قارىغاندا تېخىمۇ كۆپ غەنىمەت بەردى. چۈنكى ئۇلارنىڭ قەلبىنى ئىسلامغا تارتىش كېرەك ئىدى. بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن بەزى ئەنسارىلار: ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئۆز قەبىلىسىگە قايتتى. جەڭدە ئۇنىڭ دوستلىرى بىز ئىدۇق. ئەمما جەڭ غەنىمەتلىرىنى تەقسىم قىلغان ۋاقىتتا ئۆز قەۋملىرىگە ۋە قەبىلىسى ئۇنىڭ دوستى بولدى. ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ بىزنىمۇ ئويلاپ قويۇشنى دەيمىز ـ دېدى.
پەيغەمبىرىمىز بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ئەنسارىلارنى يىغىپ: ـ ئىنسانلارنىڭ قەلبىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش ئۈچۈن بەرگەن دۇنيالىق نەرسىلەر سىلەر ئۈچۈن بىر قىممىتى بارمۇ؟ ئۇلار ئۆيلىرىگە دۇنيا مېلىنى ئېلىپ كەتسە سىلەر ئاللاھ رەسۇلىنى ئالىسىلەر، پۈتۈن ئىنسانلار بىر تەرەپكە ئەنسار بىر تەرەپكە ئايرىلسا مەن ئەنسارىلار تەرەپتە تۇرىمەن دېدى. بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئەنسارىلار قىلغان سۆزىگە پۇشايمان قىلىپ يىغلىدى. ـ بىزنىڭ ھەققىمىزگە ئاللاھنىڭ رەسۇلىنىڭ بولۇشىغا رازى بولىمىز، دېدى.

www.munber.org

ــ سەندىن ياخشىلىق كۈتىمىز، سەن ئېسىل بىر قېرىنداش ۋە پەزىلەتلىك بىر كىشىنىڭ ئوغلى سەن ـ دەپ جاۋاب بەردى. بۇنى ئاڭلىغان پەيغەمبىرىمىز:

ـ مەن سىلەرگە يۈسۈف ئەلەيھىسسالامنىڭ دېگىنىنى دەيمەن. ئاللاھ سىلەرنى ئەپۇ قىلسۇن، ئۇ مەرھەمەتلىكلەرنىڭ ئەڭ مەرھەمەتلىكدۇر ـ دېدى ۋە ئومۇمي كەچۈرۈم ئېلانى چىقاردى. ھەممە ئادەمنى كەچۈردى. بۇنىڭدىن كېيىن كەبىنى، ئۇنىڭ ئىچى سىرتىدىكى بۇتلاردىن پاكىزلىدى، مۇسۇلمانلار مەككىدە بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ مەككىدە قالدى. مەككىگە بولغان سېغىنىشنى تويغۇزدى.

www.munber.org

يەتتىنچى بۆلۈم

ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا يىغلىدى

ۋىدا ھەججى ۋە ۋىدا خۇتبىسى

مەككە پەتھى قىلىنغاندىن كېيىن ھەج پەرز قىلىندى. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز، ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرى بىلەن بىرلىكتە ھەج قىلىش ئۈچۈن مىلادىي **632** ـ يىلى **22** فېۋرال كۈنى مەككىگە قاراپ يولغا چىقتى. مەككىگە كېلىپ ھەج ئىبادىتىنى تاماملاندى.

مەككىنىڭ پەتھى قىلىنىشى بىلەن ئىسلام دىنى تېزلىكتە تارقىلىشقا باشلىدى. مۇسۇلمان بولمىغان جەمئىيەت دۆلەتلەرنى ئىسلامغا چاقىردى. قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئەرەب يېرىم ئارىلى مۇسۇلمانلارنىڭ قول ـ ئىلكىگە ئۆتتى.

پەيغەمبىرىمىز مىلادىي **632** ـ يىلى **6** ـ مارتتا بىر نۇتۇق[1] سۆزلىدى. ئۇنى تىڭشاش ئۈچۈن يۈزمىڭدىن ئارتۇق ئىنسان توپلاندى. نۇتقىدا ئىنسانلارنىڭ ئىلاھىنىڭ بىر ئىكەنلىكىنى ئىنسانلارنىڭ ئادەم

---

[1] ۋەدا خۇتبىسىدىن پارچىلار: ئۆزىگە بىر نەرسە ئامانەت قىلىنغان ئادەم ئامانەتنى ئىگىسىگە بېرىش كېرەك. جاھىلىيەت دەۋرىدىكى دەۋاسى بىكار قىلىندى. ئاياللىرىڭلارنىڭ سىلەرنىڭ ئۇستىڭلەردە ھەققى بولغىنىدەك ئەرلەرنىڭمۇ ئاياللىرى ئۇستىدە ھەققى باردۇر. ئاللاھقا ئىشەنگەنلەر قېرىنداشتۇر. بىر كىشى ئۈچۈن قېرىندىشىنىڭ مېلىنى رۇخسەتسىز ئىشلىتىش توغرا ئەمەستۇر.

www.munber.org

ـاتىدىن دۇنياغا كەلگەنلىكىنى، بۇ سەۋەبتىن ھەممە ئادەملەرنىڭ ئوخشاش ئىكەنلىكىنى سۆزلىدى. ئاياللار ھوقۇقى ئۈستىدە توختىلىپ، جەمئىيەت تىنچلىقىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىدا نېمە قىلىش لازىملىقىنى سۆزلىدى. پەيغەمبىرىمىز ۋىدا خۇتبىسى بىلەن ئىسلام دىنىنىڭ قائىدە ـ نىزاملىرىنى ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىم ئىنسانلارغا يەتكۈزدى.

ۋىدا

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھەجدىن كېيىن مەدىنىگە قايتتى. ئۇ ئاتمىش ئۈچ ياشقا كىرگەن ئىدى. بۇ ۋاقىتلاردا داۋاملىق ئۆلۈمدىن، بىر كۈنى بۇ پانى دۇنيادىن ئايرىلىدىغانلىقى ھەققىدىكى سۆزلەرنى قىلاتتى[1].

5 ـ ئاينىڭ ئاخىرلىرى ئىدى. پەيغەمبىرىمىز كېسەل بولغان ئىدى. مەسچىتكە بارالمىدى. نامازغا ئىماملىق قىلىش ئۈچۈن ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنى ئەۋەتتى. مىلادىي 632 ـ يىلى 8 ـ ئىيۇن دۈشەنبە كۈنى كېسىلى ئېغىرلاشتى. ئۇڭ قولىنى كۆتۈرۈپ ئىشارەت بارمىقىنى بىر نوقتىغا قارىتىپ تۇرۇپ: "ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم بىلەن بىللە... ئى ئاللاھ! جەننەتتە كۆرۈشۈش ئۈمىدى بىلەن" دېدى ۋە قوللىرى يېنىغا چۈشتى يۈزىدە تەبەسسۇم بار ئىدى.

بۇ يەرگە كىتابتىكى 76 بەتتىكى رەسىم ئېلىنسا بولىدۇ.

[1] * ئىنسانلار رەببىڭلار بىر ئاتاڭلار بىردۇر. ھەممىڭلارنىڭ ئاتىسى ئادەمدۇر. ئادەم بولسا تۇپراقتىن يارىتىلغاندۇر. ئاللاھ ئۈچۈن ئەڭ ياخشى ئىنسان ئۇنىڭدىن قورقۇپ ھايا قىلغان ئىنساندۇر. بىرىڭلارنىڭ باشقا بىرسىدىن ئۈستۈنلىكى يوقتۇر. ئۈستۈنلۈك تەقۋالىقتا، خوداگۇيلۇقتا بولىدۇ.

www.munber.org

ئايرىلىش: ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا يىغلىدى

ھەزرىتى ئەبۇبەكرى سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئاڭلاپ مەسچىتكە كەلدى[1]. ھەممە ئادەم يىغلاۋاتاتتى. ھەزرىتى ئۆمەر بولسا:

- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلمىدى. ئۆلدى دېگەنلەرنىڭ بېشىنى كېسىمەن - دەپ ۋاقىرىدى. ھەزرىتى ئەبۇبەكرى ئەتراپىدىكى بولۇۋاتقان گەپ سۆزلەرگە قۇلاق سالماي پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۆيىگە كىردى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ يۈزىدىكى يېپىقلىق پەردىنى كۆتۈرۈپ يىغلىدى. يىغلاپ تۇرۇپ پەيغەمبىرىمىزنىڭ پىشانىسىگە سۆيدى ۋە:

- ئانام، دادام ساڭا پىدا بولسۇن، ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى! سېنىڭ ھاياتىڭمۇ گۈزەل، ئۆلۈمىڭمۇ گۈزەل - دېدى ۋە سىرتقا چىقىپ بۇ يەردە يىغلىپ تۇرغان كىشىلەرگە:

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چوقۇنغانلار بىلسۇنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولدى. ئاللاھقا ئىبادەت قىلغانلار ئۇنىڭ ھايات ۋە ئەبەدىي قالىدىغانلىقىنى بىلىدۇ - دېدى ۋە سۈرە ئال ئىمراننىڭ **144** - ئايىتىنى ئوقۇدى:

---

[1] قۇرئاننىڭ ئەڭ ئاخىرى نازىل بولغان ئايىتى: ﴿سىلەر شۇنداق بىر كۈندىن (يەنى قىيامەت كۈنىدىن) قورقۇڭلاركى، ئۇ كۈندە سىلەر ﷲ نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر، ئاندىن ھەر كىشى قىلغان (ياخشى - يامان) ئەمەلىنىڭ نەتىجىسىنى تولۇق كۆرىدۇ، ئۇلارغا زۇلۇم قىلىنمايدۇ، (يەنى ياخشى ئەمەلى كېمەيتىلمەيدۇ، يامان ئەمەلى كۆپەيتىلمەيدۇ)﴾ (سۈرە بەقەرە 281 - ئايەت).

www.munber.org

﴿مۇھەممەد پەقەت بىر ئەلچىدۇر. ئۇنىڭدىن ئىلگىرىمۇ ئەلچىلەر كېلىپ كەتتى. ئۇ ئۆلسە ياكى ئۆلتۈرۈلسە يېنىۋالامسىلەر؟ كىم يېنىۋالسا ئاللاھقا بىر زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ، ئەمما ئاللاھ شۈكۈر قىلغۇچىلارنى مۇكاپاتلاندۇرىدۇ﴾.

ھەزرىتى ئەبۇبەكرىنىڭ بۇ سۆزلىرى، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ۋاپاتىغا ئىشەنمىگەن ھەزرىتى ئۆمەر ۋە باشقا مۇسۇلمانلارنى ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا ئۈندىدى.

پەيغەمبىرىمىز دادىسى دەپنە قىلىنغان مەدىنىگە دەپنە قىلىندى.

سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ئۇلۇغ دوستىنىڭ، يەنى ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا كەتتى. بىز مۇسۇلمانلارغا ئىككى نەرسىنى ئامانەت قويدى:

ئاللاھنىڭ كىتابى قۇرئان كەرىم ۋە پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۈرنەك ھاياتى ۋە بۇ ئىككى ئامانەتنى چىڭ تۇتقان مۇسۇلمانلارنىڭ نىجاتلىققا ئېرىشىدىغانلىقىغا خوشخەۋەر بەردى.

www.munber.org

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىدىكى مۇھىم ۋەقەلەر

570 ـ يىلى ئەبرەھەنىڭ قوشۇنلىرى پىللار بىلەن كەبىنى يىقىشقا كەلدى.

570 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دادىسى ۋاپات بولدى.

571 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلدى.

571 ـ 576 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىز سۈت ئانىسى ھەلىمەنىڭ تەربىيىسىگە بېرىلدى.

577 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئانىسى ئامىنە ۋاپات بولدى.

579 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىزنىڭ بوۋىسى ئابدۇلمۇتەللىب ۋاپات بولدى.

591 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىز پەزىلەتلىكلەر جەمئىيىتىگە ئەزا بولدى.

596 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىز خەدىچە بىلەن ئۆيلەندى.

597 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىزنىڭ تۇنجى ئوغلى دۇنياغا كەلدى.

610 ـ يىلى رامىزان ئېيىدا ھىرا غارىدا تۇنجى ۋەھيي كەلدى.

615 ـ 616 ـ يىلى مۇسۇلمانلار ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلدى.

620 ـ يىلى ئىسرا ۋە مىراج مۆجىزىسى مەيدانغا كەلدى.

621 ـ يىلى بىرىنچى ئەقەبە كېلىشىمى بولدى.

www.munber.org

622 ـ يىلى ئىككىنچى ئەقەبە كېلىشىمى بولدى.

622 ـ يىلى پەيغەمبىرىمىز مەدىنىگە ھىجرەت قىلدى.

622 ـ 624 ـ يىلى مەدىنىدە مەسچىت ۋە مەكتەپ سېلىندى. تۇنجى ئەزان ئوقۇلدى، ئەنسارىلار بىلەن مۇھاجىرلار ئارىسىدا قېرىنداشلىق ئورنىتىلدى ۋە مەدىنە كېلىشىمى ئىمزالاندى.

624 ـ يىلى بەدرى ئۇرۇشى يۈز بەردى.

625 ـ ئوھۇد ئۇرۇشى يۈز بەردى.

626 ـ بىئرى مەئۇنە ۋە رەجئى ۋەقەلىرى يۈز بەردى.

626 ـ 627 ـ يىلى خەندەك ئۇرۇشى بولدى.

628 ـ يىلى ھۇدەيبىيە تىنچلىق كېلىشىمى ئىمزالاندى.

630 ـ يىلى مەككە پەتھى قىلىندى.

630 ـ يىلى ھۇنەين ئۇرۇشى بولدى.

632 ـ ۋىدا خۇتبىسى (6 ـ مارت)

632 ـ يىلى سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتى (8 ـ ئىيۇن).

www.munber.org

ئۇ قانداق كۈنلەر ئىدى ئى مۇھەممەد!

ئۇ چاغلار قانداق چاغلار ئىدى؟

تېخى دۇنياغا كۆز ئاچمىغان،

سېنىڭ مۇخلىس مۆمىنلىرىڭ بار ئىدى.

ئاشۇ ئۇزاق بىر زامانلاردا،

چۆل جەزىرىلەر قارىداپ كەتكەن ئىدى.

ھەلىمەنىڭ قۇچىقىدا،

ئابدۇللاھنىڭ يېتىم ئوغلى.

ئامىنەڭ ئامانىتى يىغلىغانتى،

غۇنچىسى ئىدىڭ خەدىچەنىڭ.

گۈلى ئىدىڭ سەن ئائىشەنىڭ،

كۆز قارچۇغىدىڭ ئۈممەتىڭنىڭ.

ئەلچىسى ئىدىڭ سامالارنىڭ،

ئەلچى بولدۇڭ ئەۋەتتىڭ ئەلچىلەرنى.

رەببىڭغا تاپشۇرۇق ئۆز روھىڭنى،

ئۈممىتىڭگە بەردىڭ قوللىرىڭنى.

بۆشۈك، ئۈۋاڭ يۇرتۇڭ مەككىدە سېغىنغاندا،

مەدىنىگە قىلدىڭ ھىجرىتىڭنى.

www.munber.org